

RiR 2025:1

Tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt

Riksrevisionen är en myndighet under riksdagen med uppgift att granska statliga myndigheter och verksamheter. Vi bedriver både årlig revision och effektivitetsrevision. Genom ett grundlagsskyddat oberoende har Riksrevisionen ett starkt mandat och är en viktig del av riksdagens kontrollmakt som bidrar till förbättringar och demokratisk insyn.

Denna rapport har tagits fram inom effektivitetsrevisionen, vars uppgift är att granska hur effektiv den statliga verksamheten är. Vi lämnar även rekommendationer för att förbättra den granskade verksamheten. Effektivitetsgranskningar lämnas direkt till riksdagen som bereder dem tillsammans med en svarsskrivelse från regeringen.

Riksrevisionen

RiR 2025:1

ISBN 978-91-7086-704-0

ISSN 1652-6597

Tryck: Riksdagstryckeriet, Stockholm 2025

Beslutad: 2025-01-31
Diarienummer: 2023/1020
RiR 2025:1

Till: Riksdagen

Härmed överlämnas enligt 9 § lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. följande granskningsrapport:

Tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt

Riksrevisionen har granskat om tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt har varit en effektiv åtgärd. Resultatet av granskningen redovisas i denna granskningsrapport. Den innehåller slutsatser som avser regeringen och Skatteverket, och rekommendationer som avser regeringen.

Riksrevisorn Christina Gellerbrant Hagberg har beslutat i detta ärende. Revisionsdirektören Anna Brink har varit föredragande. Revisionsdirektören Tomas Forsfält, revisorn Angelica Wiséen och enhetschefen Håkan Jönsson har medverkat i den slutliga handläggningen.

Christina Gellerbrant Hagberg

Anna Brink

För kännedom

Regeringskansliet; Finansdepartementet
Skatteverket

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Inledning	8
1.1 Motiv till granskning	8
1.2 Övergripande revisionsfråga och avgränsningar	9
1.3 Bedömningsgrunder	9
1.4 Metod och genomförande	13
2 Tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt	14
2.1 Anstånd ska förbättra företagens likviditet utan att ha stora effekter på de offentliga finanserna	14
2.2 Reglerna för tillfälliga anstånd	16
2.3 Beskrivande statistik	19
3 Anståndens träffsäkerhet	23
3.1 Likviditet till näringslivet	23
3.2 Sunda och livskraftiga företag	24
3.3 Företag med höga elkostnader	28
3.4 Anståndsutrymmet påverkar sannolikheten att företag söker anstånd	29
4 Anståndens effekter på ekonomiska svårigheter, konkursrisk och skuldsättning	30
4.1 Anståndsutrymmet används för att undvika selektionsfel i analysen	30
4.2 Anståndens effekt på konkursrisken och ekonomiska svårigheter	31
4.3 Anståndens effekt på annan skuldsättning	34
4.4 Anståndens effekt på företagens tillgångar	36
4.5 Risk för snedvridning av resultaten	36
5 Statens nettokostnad för anstånden	37
5.1 Statens kostnad enligt regeringens bedömningar	37
5.2 Riksrevisionens bedömning av statens nettokostnad	38
5.3 Utvärdering av regeringens beräkning	45
6 Skatteverkets arbete med att förhindra missbruk av tillfälliga anstånd	47
6.1 Skatteverket har fattat över en halv miljon beslut	47
6.2 Risker för missbruk	48
6.3 Skatteverkets arbete för att motverka missbruk	51
6.4 Anstånden krävde omprioriteringar i verksamheten	55
7 Slutsatser och rekommendationer	56
7.1 Sammanfattande iakttagelser	56
7.2 Skattecredit utan normal kreditprövning har haft konsekvenser som regeringen inte har beaktat	57
7.3 Stora anståndsbelopp ger stora uppbördsförluster och har öppnat för missbruk	57
7.4 Retroaktiva anstånd har öppnat för oseriösa företag att få pengar utbetalda	58
7.5 Låg kreditkostnad har trängt undan banklån	58
7.6 Regeringen bör förbättra beräkningen av anståndens effekter på uppbördsförlusterna	58
7.7 Likviditetsstöd bör avslutas när kreditmarknaden fungerar normalt	59
7.8 Rekommendationer	60

Ordlista	61
Referenslista	62
Bilaga 1. Data och variabler	65
Bilaga 2. Resultat kapitel 3	72
Bilaga 3. Resultat kapitel 4	74
Bilaga 4. Andra stöd under pandemin	77

Sammanfattning

Riksrevisionen har granskat om möjligheten att få tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt har varit en effektiv åtgärd under pandemin och åren som följde. Syftet med åtgärden var att stödja i grunden sunda och livskraftiga företag med tillfälliga likviditetsproblem. Företag har kunnat skjuta upp inbetalningen av ett års arbetsgivaravgifter, avdragen skatt på de anställdas löner och moms för att senare betala in skatten med påförd kostnadsränta och anståndsavgift. Små företag med låg omsättning har kunnat skjuta upp inbetalningen av två års moms.

Riksrevisionens övergripande slutsats är att de tillfälliga anstånden har varit en förhållandevis effektiv åtgärd. Det har dock funnits vissa brister.

Riksrevisionen lämnar rekommendationer till regeringen som syftar till att få åtgärden att fungera mer effektivt om möjligheten till anstånd återinförs vid en kommande kris.

Snabb likviditetsförstärkning men vissa brister i träffsäkerheten

Riksrevisionen bedömer att åtgärdens träffsäkerhet i vissa avseenden har varit förhållandevis god. Åtgärden ökade snabbt likviditeten i näringslivet under pandemin. Det gjorde att företagens förmåga att betala löner och leverantörsskulder underlättades. Granskningen visar vidare att de anstånd som beviljades 2023 i ganska stor utsträckning gick till företag med höga elkostnader, vilket var i enlighet med syftet.

Riksrevisionen bedömer dock att åtgärdens träffsäkerhet i ett annat avseende inte har varit lika god. De tillfälliga anstånden är tänkta att stödja i grunden sunda och livskraftiga företag med likviditetsproblem. Det är inte uppenbart vad som är ett sunt och livskraftigt företag. Riksrevisionen har tolkat det som att företaget ska vara lönsamt och ha bra betalningsförmåga på lång sikt. Granskningen visar att företag som hade både låg lönsamhet och låg soliditet före pandemin är tydligt överrepresenterade bland dem som har haft tillfälliga anstånd. Det kan delvis bero på att det inte krävs någon kreditprövning motsvarande den som görs vid banklån för att få tillfälligt anstånd.

Åtgärden har haft både önskvärda och icke önskvärda effekter

Granskningen visar att åtgärden har minskat företagens ekonomiska svårigheter, men vi finner inget stöd för att den fram till september 2024 skulle ha förhindrat konkurser.

Granskningens resultat tyder dessutom på att anstånden delvis har trängt undan bankfinansiering, vilket inte var i enlighet med åtgärdens syfte. Undanträngningen kan bero på att kreditkostnaden för tillfälliga anstånd under 2020 var låg, lägre än den genomsnittliga marknadsräntan. Den låga kreditkostnaden följde av att anståndsavgift inte togs ut förrän efter sex månaders anståndstid. Denna regel har dock ändrats.

Statens nettokostnad kommer bli högre än förväntat

Regeringen har bedömt att de tillfälliga anstånden skulle ha en offentligfinansiell nettokostnad på 2,6 miljarder kronor. Kostnadsränta och anståndsavgift skulle i stort sett kompensera för statens upplåningskostnad och ökade uppbördsförluster. Granskningen visar att nettokostnaden med stor sannolikhet kommer att bli betydligt högre. Vi kan inte med säkerhet bedöma hur stor nettokostnaden kommer att bli, men 10 miljarder kronor är en rimligare uppskattning.

För att regeringens kalkyl ska gå ihop måste anstånden ha förhindrat ett stort antal konkurser, vilket vi inte har funnit stöd för i granskningen. Regeringens bedömning tog inte hänsyn till att företag som sökte anstånd hade en sämre ekonomisk situation redan före pandemin och även kan ha drabbats hårdare av pandemin, de höga elpriserna, den höga inflationen och lågkonjunkturen jämfört med andra företag. Kostnadsränta och anståndsavgift har inte kompenserat för detta.

Skatteverkets kontroll för att motverka missbruk har förbättrats med tiden

Möjligheten att få stora belopp utbetalade från företags skattekonto har gjort anstånden attraktiva för missbruk. Granskningen visar att Skatteverket har byggt upp goda rutiner för att förhindra att oseriösa företag beviljas anstånd, men att Skatteverkets systematiska arbete med riskurval kom i gång senare än önskvärt.

Rutinerna för återkallande av anstånd är av mindre betydelse för att förebygga missbruk. Det beror på att det är svårt för Skatteverket att återfå pengar som väl har betalats ut till oseriösa företag.

Anstånd bör enbart användas när kreditmarknaden inte fungerar normalt

Möjligheten till tillfälligt anstånd är en generell åtgärd för likviditetsförstärkning utan normal kreditprövning. En följd av detta är att företag som inte skulle klara en kreditprövning av en bank har fått stora anstånd under en lång tid, vilket har påverkat åtgärdens kostnad för staten. Det understryker betydelsen av att tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt enbart bör beviljas när kreditmarknaden inte fungerar normalt. Även vissa justeringar av regelverket kan behöva göras för att få åtgärden att fungera mer effektivt, om möjligheten till anstånd återinförs vid en kommande kris.

Rekommendationer

Regeringen bör i framtida förslag om tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt göra följande:

- Begränsa möjligheten att få anstånd beviljat till tidsperioder när kreditmarknaden inte fungerar normalt.
- Begränsa anståndens omfattning till ett fåtal redovisningsperioder.
- Överväga att förtydliga skälen för när anstånd inte ska beviljas.
- Överväga om anståndsavgift och kostnadsränta ska tas ut löpande.
- Förbättra beräkningen av förväntade uppbördsförluster och redogöra för riskerna med skattekrediter.

1 Inledning

1.1 Motiv till granskning

Tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt har använts som krisåtgärd både i samband med finanskrisen och under pandemin och åren som följde. Åtgärden innebär att företag kan skjuta upp inbetalningen av vissa skatter för att senare betala in skatten med påförd ränta och avgift. Syftet har varit att underlätta för i grunden sunda och livskraftiga företag med tillfälliga likviditetsproblem.

Möjligheten att få tillfälligt anstånd med inbetalning av skatt kunde under pandemin införas snabbt genom ändringar i lagen om anstånd med inbetalning av skatt i vissa fall (2009:99), som togs fram 2009 med anledning av finanskrisen. Anstånd som gavs i samband med finanskrisen löpte dock under en kortare period än anstånd som gavs under pandemin och efterföljande år, och anståndsbeloppen var betydligt mindre. Under finanskrisen beviljades anstånd med omkring 7 miljarder kronor, under 2020–2023 med omkring 111 miljarder kronor.¹

Det finns en forskningsartikel från 2021 som visar att de tillfälliga anstånden under finanskrisen hade positiva effekter på företagens ekonomiska situation.² Det finns dock väsentliga skillnader mellan de två ekonomiska kriserna som gör att anståndens effekter kan skilja sig åt. Under finanskrisen var det kreditmarknaderna som inte fungerade, medan det under pandemin framför allt var förutsättningarna för företagens verksamhet som påverkades.

Pandemin har följts av en period med många ekonomiska svårigheter, som också har påverkat företagens verksamhet. Samtidigt har de tillfälliga anstånden börjat löpa ut och företag ska betala tillbaka sina anstånd. Det gör också att de tillfälliga anstånden kan ha medfört en statsfinansiell kostnad som regering och riksdag inte kunde förutse när möjligheten till anstånd återinfördes.

Det får anses troligt att möjligheten till tillfälliga anstånd kan komma att införas även vid framtida kriser. Det är därför motiverat att granska om de tillfälliga anstånden har varit en effektiv åtgärd.

¹ Beloppet för anstånd under finanskrisen har beräknats av Skatteverket, *Utvärdering av effekterna av lagen (2009:99) om anstånd med inbetalning av skatt i vissa fall*, 2012. Beloppet för anstånd 2020–2023 har beräknats av Riksrevisionen, se avsnitt 2.3.

² Brown, Martinsson och Thomann, "Government lending in a crisis", 2021.

1.2 Övergripande revisionsfråga och avgränsningar

Vår övergripande revisionsfråga är om tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt har varit en effektiv åtgärd.

Den övergripande frågan besvaras med hjälp av fyra delfrågor:

1. Har åtgärden varit träffsäker?
2. Har åtgärden haft önskvärda effekter?
3. Har statens kostnad för åtgärden varit rimlig?
4. Har Skatteverkets kontroll för att motverka missbruk varit effektiv?

Granskningen har avgränsats till den åtgärd som infördes 2020 och de förändringar av reglerna för tillfälliga anstånd som har gjorts efter det. Motsvarande åtgärd som infördes i samband med finanskrisen 2009 omfattas således inte av granskningen.

De statistiska analyser som har gjorts för att besvara delfrågorna 1 och 2 omfattar enbart aktiebolag. Enskilda näringsidkare och handelsbolag omfattas inte. Vi bedömer dock att det inte påverkar granskningens slutsatser, eftersom ungefär 95 procent av det totala anståndsbeloppet har gått till aktiebolag.

När granskningen genomfördes fanns det anstånd som ännu inte hade upphört. Registeruppgifter om anstånden avser perioden mars 2020 till och med september 2024.

1.3 Bedömningsgrunder

Bedömningsgrunderna utgår från de skäl som angavs av regeringen i propositionerna med förslag till lagen om anstånd med inbetalning av skatt i vissa fall och ändringar av den lagen, som riksdagen har ställt sig bakom, och Finansutskottets ställningstaganden i de betänkanden som lämnades till riksdagen med anledning av propositionerna.³ Bedömningsgrunderna utgår även från riksdagens mål för utgiftsområde 3: Skatt, tull och exekution, samt förordningen (2017:154) med instruktionen för Skatteverket.

1.3.1 Delfråga 1: Har åtgärden varit träffsäker?

Syftet med att införa åtgärden var att dämpa tillfälliga likviditetsproblem som kan uppstå för i grunden sunda och livskraftiga företag med anledning av spridningen av covid-19 och åtgärderna för att begränsa smittspridningen.⁴ Möjligheten till anstånd

³ Prop. 2008/09:113, bet. 2008/09:SkU27, rskr. 2008/09:175; prop. 2009/10:91, bet. 2009/10:SkU32, rskr. 2009/10:190; prop. 2019/20:132, bet. 2019/20:FiU53, rskr. 2019/20:194; prop. 2019/20:151, bet. 2019/20:FiU55, rskr. 2019/20:204; prop. 2019/20:166, bet. 2019/20:FiU59, rskr. 2019/20:276; prop. 2020/21:77, bet. 2020/21:FiU40, rskr. 2020/21:175; prop. 2020/21:166, bet. 2020/21:FiU49, rskr. 2020/21:248; prop. 2021/22:89, bet. 2021/22:FiU16, rskr. 2021/22:137; prop. 2021/22:113, bet. 2021/22:FiU44, rskr. 2021/22:169; prop. 2022/23:52, bet. 2022/23:FiU31, rskr. 2022/23:118.

⁴ Prop. 2019/20:132.

utökades senast 2023. Skälet var att det fanns ett behov av åtgärder för att dämpa de likviditetsproblem som kan uppkomma för företagen på grund av de höga energipriserna och osäkerheten på energimarknaden i övrigt. Utökningen av möjlighet till anstånd sågs som ett komplement till andra, mer riktade åtgärder.⁵

Det finns ingen vedertagen definition av vad som är ett sunt och livskraftigt företag, och regeringen har inte heller närmare beskrivit vad som kännetecknar sådana företag. Vår förståelse av begreppet är att ett sunt och livskraftigt företag kan överleva på lång sikt. Vi tar därför vår utgångspunkt i att ett sunt och livskraftigt företag ska vara lönsamt och ha bra betalningsförmåga på lång sikt.

För att vi ska bedöma att åtgärden har varit träffsäker bör följande villkor vara uppfyllda:

- Anstånden bör ha ökat likviditeten i näringslivet under pandemin.
- Anstånd bör huvudsakligen ha beviljats företag som före pandemin hade tillräckligt hög lönsamhet och tillräckligt bra betalningsförmåga på lång sikt.
- Anstånd som beviljades 2023 bör i stor utsträckning ha gått till företag med höga elkostnader.

Vi utvecklar vad som avses med tillräckligt hög lönsamhet och tillräckligt god betalningsförmåga på lång sikt i kapitel 3.

1.3.2 Delfråga 2: Har åtgärden haft önskvärda effekter?

Anstånden innebär att skattekrediter tillfälligt förstärker likviditeten i företagen. Utan denna förstärkning fanns det enligt regeringen och riksdagen en risk att företag som i grunden är livskraftiga tvingas lägga ner sin verksamhet eller minska antalet anställda på grund av tillfälliga likviditetsproblem under pandemin.⁶ En liknande formulering användes vid den senaste förändringen av reglerna, då möjligheten till anstånd utökades med anledning av de höga energipriserna och osäkerheten på energimarknaden i övrigt. Enligt regeringen och riksdagen riskerade belastningen på företagens likviditet att bli så stor att annars sunda och livskraftiga företag inte får en rimlig möjlighet att anpassa sin verksamhet till de nya förutsättningar som kommer att gälla med till exempel en ökad osäkerhet om framtida energipriser.⁷

Vår tolkning av regeringens och riksdagens uttalanden är att de tillfälliga anstånden i första hand skulle förhindra konkurser. Andra åtgärder infördes under pandemin som var direkt riktade för att möjliggöra för företagen att inte minska antalet anställda, till exempel ekonomiskt stöd vid korttidsarbete och reducerade

⁵ Prop. 2022/23:52.

⁶ Prop. 2019/20:132, bet. 2019/20:FiU53, rskr. 2019/20:194.

⁷ Prop. 2022/23:52, bet. 2022/23:FiU31, rskr. 2022/23:118.

arbetsgivaravgifter. Regeringen införde också andra företagsstöd, exempelvis hyresstöd, omställningsstöd och elstöd.

Avsikten med åtgärden var att staten i en ekonomisk krissituation använder skattesystemet och skatteadministrationen för att snabbt och effektivt tillhandahålla krediter för att överbrygga likviditetsbrister i företagen. Detta fick samtidigt inte medföra att staten ersätter den kreditgivning som görs på marknaden.⁸

För att vi ska bedöma att anstånden har haft önskvärda effekter bör följande villkor vara uppfyllda:

- Anstånden bör ha minskat företagens ekonomiska svårigheter.
- Anstånden bör ha förhindrat konkurser.
- Anstånden bör inte ha lett till att företag använder den skattekredit som anstånden innebär som ersättning för annan skuldsättning.

1.3.3 Delfråga 3: Har statens kostnad för åtgärden varit rimlig?

Nivån på den samlade räntan i form av kostnadsränta och anståndsavgift valdes utifrån avsikten att den ska spegla den kreditrisk som staten tar. När möjligheten till tillfälliga anstånd återinfördes 2020 var regeringens utgångspunkt att den samlade kostnadsräntan och anståndsavgiften inte skulle understiga en normal marknadsränta och att anstånden inte skulle kunna användas som ett billigare alternativ än lån på kreditmarknaden.⁹

Möjligheten till tillfälliga anstånd fick inte heller medföra att uppbördsförlusterna blir så stora att det medför en systematisk omfördelning av skatt till andra grupper av skattebetalare. Regeringen avsåg att följa frågan om räntans storlek och kunde komma att agera för att justera räntan om den dåvarande krisen skulle få ett mer utdraget förlopp.¹⁰

Finansutskottet ansåg att den beslutade räntemodellen var problematisk och att den sammantagna räntan var för hög. Detta ansågs vara problematiskt i synnerhet för många små och medelstora företag som är i kris. Riksdagen lämnade därför ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma till riksdagen med förslag om att sänka den sammantagna räntan.¹¹

Avgiften sänktes därefter på förslag från regeringen.¹² Kreditkostnaden för ett ettårigt anstånd minskade som en följd från 6,2 till 3,1 procent.¹³ Förslaget baserades på en

⁸ Prop. 2019/20:132.

⁹ Prop. 2019/20:166.

¹⁰ Prop. 2019/20:132.

¹¹ Bet. 2019/20:FiU51, rskr. 2019/20:199.

¹² Prop. 2019/20:166; prop. 2020/21:166.

¹³ Prop. 2019/20:32; prop. 2020/21:166. Beräkningen avser ett aktiebolags anstånd som upphör efter ett år vid en basränta på 1,25 procent. Regeringen uppgav att kreditkostnaden inledningsvis var 6,6 procent. Enligt vår beräkning var den dock 6,2 procent.

avvägning mellan att å ena sidan ytterligare underlätta för skattskyldiga och att å andra sidan säkerställa statens kompensation för uppbördsförlusterna.¹⁴ Finansutskottet ansåg att detta var en rimlig avvägning.¹⁵

Regeringen har i varje proposition bedömt den offentligfinansiella nettoeffekten av åtgärden. Nettokostnaden beräknades uppgå till omkring 2,6 miljarder, summerat över åren 2020–2027.¹⁶ Det är en förhållandevis låg kostnad jämfört med de direkta stöden till företagssektorn under pandemin som totalt uppgick till omkring 100 miljarder kronor 2020–2022.¹⁷

Vi bedömer att statens kostnad för åtgärden har varit rimlig om följande villkor är uppfyllt:

- Statens intäkter från ränta och avgift på de tillfälliga anstånden bör inte väsentligt avvika från statens upplåningskostnad för anstånden och statens kostnad för ökade uppbördsförluster som beror på anstånden.

1.3.4 Delfråga 4: Har Skatteverkets kontroll för att motverka missbruk varit effektiv?

Riksdagens mål för utgiftsområde 3: Skatt, tull och exekution är att säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn och bidra till ett väl fungerande samhälle för allmänhet och företag samt motverka brottslighet.¹⁸ Detta återspeglas i de skattepolitiska riktlinjerna, som anger att en vägledande princip för skattepolitiken är att medborgarna och företagen ska ha ett högt förtroende för skattesystemet. Det kräver åtgärder för att bekämpa skattebrott, skattefusk och skatteundandraganden.¹⁹ Skatteverket ska enligt sin instruktion förebygga och motverka ekonomisk brottslighet.²⁰

Alla företag har haft möjlighet att söka tillfälliga anstånd. Anståndsmöjligheten fick dock inte innebära att företag som missköter sin ekonomi eller är oseriösa på annat sätt gynnas. För att undvika att oseriösa företag missbrukar anstånden är Skatteverkets beviljande av anstånd inte villkorslöst.²¹ Skatteverket får också återkalla anstånd i vissa fall.²²

¹⁴ Prop. 2019/20:166.

¹⁵ Bet. 2019/20:FiU59, rskr. 2019/20:276.

¹⁶ Nettokostnaden utgörs av summan av de offentligfinansiella nettoeffekter regeringen har redovisat i konsekvensanalyserna i propositionerna med förslag om ändrade regler (se fotnot 3).

¹⁷ Tillväxtanalys, *Företagsstöd under pandemin – lärdomar inför framtida kriser*, 2023.

¹⁸ Prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:SkU1, rskr. 2017/18:78.

¹⁹ Prop. 2014/15:100, s. 104–105, bet. 2014/15:FiU20, rskr. 2014/15:25.

²⁰ Förordning (2017:154) med instruktion för Skatteverket.

²¹ Prop. 2008/09:113; prop. 2019/20:166.

²² Lagen (2009:99) om anstånd med inbetalning av skatt i vissa fall.

För att vi ska bedöma att Skatteverkets kontroll för att motverka missbruk varit effektiv bör följande villkor vara uppfyllda:

- Kontrollen bör ha resulterat i att missbruk av anstånden har förebyggts och upptäckts.
- Kontrollen bör ha varit tidseffektiv.

1.4 Metod och genomförande

Granskningen har genomförts av en projektgrupp bestående av Anna Brink (projektledare), Tomas Forsfält och Angelica Wiséen. Lova Karmalm (praktikant) har också bidragit i arbetet. Referenspersonen Gustav Martinsson, professor i finansiell ekonomi vid Stockholms universitet, har lämnat synpunkter på granskningsupplägg och på ett utkast till granskningsrapport.

Företrädare för Regeringskansliet (Finansdepartementet) och Skatteverket har fått tillfälle att faktagranska och i övrigt lämna synpunkter på ett utkast till granskningsrapport.

Granskningen bygger på flera metoder för datainsamling och analys. Dessa beskrivs närmare i berörda kapitel och bilagor. Vi har analyserat registerdata på företagsnivå från Skatteverket, Statistiska centralbyrån (SCB) och Bolagsverket (se bilaga 1). Vi har använt uppgifter från Skatteverkets redovisning och analys av uppbördsförluster. Vi har även intervjuat handläggare och chefer vid Skatteverket och skickat skriftliga frågor till tjänstepersoner vid Skatteverket.

2 Tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt

I detta kapitel beskriver vi hur anstånd med inbetalning av skatt kan förbättra företags likviditet och på vilka sätt anstånd påverkar de offentliga finanserna. Vi beskriver också hur regelverket för tillfälliga anstånd förändrades under pandemin och åren som följde. I kapitlet redovisar vi även statistik över de tillfälliga anstånden.

2.1 Anstånd ska förbättra företagens likviditet utan att ha stora effekter på de offentliga finanserna

2.1.1 Anstånd med skatteinbetalningar tillför likviditet till företag

Anstånd med skatteinbetalningar innebär att företag skjuter upp sina inbetalningar av skatt. Skatterna fastställs av Skatteverket i vanlig ordning men betalningen görs vid en senare tidpunkt. Genom att skjuta upp betalningen av skatt förbättrar företagen sin likviditet under tiden som anstånden löper. När anståndet löper ut ska skatten betalas in. Ju större skattebetalningar företag kan få skjuta upp, desto mer kan deras likviditet förbättras under anståndstiden.

Anstånd med skatteinbetalningar kan liknas vid statliga lån till företagen, där ett företags låneutrymme bestäms av hur mycket skatt företaget i normala fall skulle betala. De tillfälliga anstånden är i likhet med banklån belagda med ränta.

2.1.2 Stora effekter på budgetsaldot men små effekter på finansiellt sparande enligt regeringen

Införandet av anstånd med inbetalning av skatt påverkar i teorin de offentliga finanserna på flera sätt. Det är inte givet om nettoeffekten blir positiv eller negativ. Regeringen delar upp effekten av tillfälliga anstånd på statens finansiella sparande i följande deleffekter:

- ränteeffekt av senarelagd skatteinbetalning
- kostnadsränta och anståndsavgift
- effekt på uppbördsförluster.

De uppskjutna betalningarna av skatt påverkar statens lånebehov. Det medför en räntekostnad för staten. Samtidigt ska företagen som har beviljats anstånd betala kostnadsränta och anståndsavgift, som kan vara högre eller lägre än statens upplåningskostnad.

Det finns alltid en differens mellan fastställda och slutligen inbetalda skatter. Denna differens kallas för uppbördsförlust. Anstånden påverkar statens uppbördsförluster på två sätt. Syftet med anstånd är att förhindra att företag försätts i konkurs. Det leder till minskade uppbördsförluster. Samtidigt har företag som ändå försätts i konkurs

och har anstånd förmodligen större skatteskulder än vad de hade haft utan anstånd. Det leder till ökade uppbördsförluster.

I regeringens förslag om tillfälliga anstånd redovisas de förväntade effekterna på både den offentliga sektorns finansiella sparande och statens budgetsaldo. Effekten på det finansiella sparandet beräknas utifrån de beskrivna deffekterna. För effekten på statens budgetsaldo tillkommer en effekt av förskjutna skattebetalningar. De påverkar statens lånebehov och därmed budgetsaldot, negativt när anstånden beviljas och positivt när de förfaller. Denna effekt motsvarar mycket stora belopp. Det kan illustreras med regeringens beräkningar i förslaget om att införa möjligheten till anstånd i mars 2020, se tabell 1. Beräkningarna utgår från bedömningen att företag beviljas anstånd med 27 miljarder kronor 2020 och att anstånden förfaller 2021. Beloppen för övriga poster är jämförelsevis mycket små.

Tabell 1 Skillnad mellan effekt på finansiellt sparande och effekt på statens lånebehov (budgetsaldo), exempel sammanställt från prop. 2019/20:132, miljarder kronor

	2020	2021
Ränteeffekt senarelagd skattebetalning	-0,17	0,00
Kostnadsränta och anståndsavgift	+0,63	+0,63
Effekt på uppbördsförluster	-0,63	-0,63
Effekt på det finansiella sparandet	-0,17	0,00
Förskjutning skattebetalning	-27,00	+27,00
Effekt på statens lånebehov (budgetsaldo)	-27,17	+27,00

Exemplet visar att regeringen har bedömt att anstånd kan ge tillfälliga likviditetsförbättringar för företag på mångmiljardbelopp utan att i princip påverka det finansiella sparandet. Regeringens kalkyl har förändrats allt eftersom möjligheten till tillfälligt anstånd har utökats och reglerna ändrats på andra sätt, men den grundläggande bedömningen är densamma, att statens kostnad för anstånden är förhållandevis låg i förhållande till storleken på de skattebetalningar som skjuts upp.

2.1.3 Tillfälliga anstånd i relation till andra stöd

Tillfälliga anstånd kan ses som ett komplement till andra företagsstöd, som till skillnad från anstånd ger ersättning för olika kostnader men samtidigt har haft längre handläggningstider. Under pandemin fanns det flera sådana stöd, till exempel stödet för korttidsarbete, omställningsstödet och hyresstödet, och de flesta företagen erhöll flera olika stöd.²³ Även om företagen visste om att de så småningom skulle få stöden utbetalda löste det inte deras eventuella likviditetsbrist under väntetiden.

²³ Se Tillväxtanalys, *Företagsstöd under pandemin – lärdomar inför framtida kriser*, 2023, och bilaga 4.

Tillfälliga anstånd har delvis samma syfte som vissa av de åtgärder som Riksbanken och Riksgälden vidtog under pandemin för att underlätta företagens tillgång till krediter.

En av Riksbankens åtgärder var att med fördelaktiga lån till bankerna stödja vidareutlåning till företag. Denna åtgärd infördes redan den 20 mars 2020. Bankerna fick låna till en rörlig ränta motsvarande reporäntan, och låneramen sattes till 500 miljarder kronor. Bankerna fick själva avgöra vilken ränta företagen skulle betala och skulle kunna visa att vidareutlåningen gick till icke-finansiella företag. Riksbankens roll var att se till att det fanns likviditet på marknaden så att solventa företag inte skulle behöva gå omkull på grund av brist på likviditet. Utlåningen steg snabbt under våren 2020. Den 1 augusti stannade utlåningen i detta program på 165 miljarder kronor och i september 2021 avslutades programmet. En annan åtgärd var att Riksbanken köpte företagsobligationer och företagscertifikat för att underlätta kreditförsörjningen.²⁴

Riksgälden fick i början av pandemin i uppdrag av regeringen att ställa ut kreditgarantier för utlåning till i första hand små och medelstora företag i Sverige som drabbades ekonomiskt av pandemin, men som i grund och botten var livskraftiga. Denna garantiverksamhet kunde inledas den 2 april 2020, efter riksdagens och Europeiska kommissionens godkännande. Programmet, som gått under namnet Företagsakuten, löpte fram till och med den 30 september 2021. Då hade det lånats ut 2,7 miljarder kronor, varav 1,9 miljarder kronor (70 procent) var garanterat av staten. Det var betydligt mindre än det tak på 100 miljarder kronor riksdagen beslutat om.²⁵

2.2 Reglerna för tillfälliga anstånd

2.2.1 Alla företag har kunnat söka anstånd

Tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt var en av de första åtgärder som regeringen införde för att motverka pandemins negativa effekter på ekonomin. Det gjordes genom ändringar av lagen om anstånd med inbetalning av skatt, som infördes under finanskrisen. Tillfälliga anstånd har kunnat beviljas mellan den 30 mars 2020 och den 11 september 2023.²⁶

Alla företag kan söka anstånd. Beviljandet ska dock inte vara helt villkorslöst. Skatteverket ska bevilja anstånd efter ansökan om inte särskilda skäl talar emot det. Avsikten är att Skatteverket ska göra en bedömning om ett beviljande av anstånd skulle innebära en större kreditrisk för staten än normalt. Det är inte närmare preciserat i lagen vad som utgör särskilda skäl, men regeringen har tagit upp

²⁴ Sveriges riksbank, "Åtgärder under coronapandemin", hämtad 2024-10-18.

²⁵ Prop. 2019/20:142, bet. 2019/20:FiU54, rskr. 2019/20:195.

²⁶ Företag som redovisar moms årsvis kunde beviljas anstånd med inbetalning av moms senast den 16 januari 2024.

omständigheter som kan påverka bedömningen, bland annat att företag som har icke försumbara skatteskulder inte bör kunna beviljas anstånd.²⁷ Skatteverket ska inte göra någon kreditprövning motsvarande den som görs vid banklån vid bedömning av anstånd.

2.2.2 Möjlighet till anstånd har successivt utökats

Under finanskrisen hade företag möjlighet att få anstånd för högst två redovisningsperioder (månader) med inbetalning av de anställdas preliminära skatt (numera benämnt avdragen skatt) och arbetsgivaravgifter.

När möjligheten till anstånd med skatteinbetalningar återinfördes under pandemin 2020 kunde företagen få anstånd med inbetalning av tre månaders skatt. Förutom avdragen skatt och arbetsgivaravgifter kunde anstånd även ges för moms. Beloppsmässigt motsvarar momsen ungefär lika mycket som avdragen skatt och arbetsgivaravgifter tillsammans.

Anståndsutrymmet, det vill säga det maximala beloppet som företag kan få anstånd med, har därefter utvidgats i flera steg. Efter den sista utvidgningen kunde anstånd ges med tolv månaders skatt, se tabell 2. Företag som redovisar moms årsvis har också fått utökade möjligheter till anstånd, från ett till två års inbetalning av moms.²⁸

Tabell 2 Antal månaders skatt som anstånd har kunnat beviljas för, vilka månader som företagen kunde välja mellan, anståndstid och avgift

	Ikraftträdande	Antal månader skatt	Redovisningsperioder att välja mellan	Anståndstid	Avgift per månad (avgift från)
1	2020-03-30	3	jan–sep 2020	1 år	0,3 % (månad 1)
2	2020-04-06 ^a				
3	2020-06-01 ^b				0,2 % (månad 7) ^c
4	2021-02-05	6	även okt–dec 2020	förlängning 1 år	0,2 % (månad 1)
5	2021-04-26	7 ^d	även jan 2021		0,1 % (månad 1) ^e
6	2022-02-08 ^f	9	även okt–dec 2021		
7	2022-03-07			ytterligare 3 år, om avbetalningsplan	
8	2023-02-13	12	även apr–jun 2022		

Anm.: Antal månader avser avdragen skatt, arbetsgivaravgifter och moms som redovisas månadsvis eller kvartalsvis. ^a Anstånd för moms infördes om redovisningsperioden är ett år. ^b Skatteverket fick återkalla anstånd på eget initiativ. ^c Infördes med retroaktiv verkan från 2020-03-30. ^d Gällde ej moms om redovisningsperioden är ett kvartal. ^e Infördes med retroaktiv verkan från 2021-02-05. ^f Anstånd för moms utökades även för företag som redovisar moms årsvis, till två redovisningsperioder.

Källor: SFS 2020:161, SFS2020:206, SFS2020:377, SFS 2021:52, SFS 2021:297, SFS 2022:72, SFS 2022:134, SFS 2023:47.

²⁷ Prop. 2008/09:113.

²⁸ Företag redovisar och betalar avdragen skatt och arbetsgivaravgifter en gång per månad. De redovisar och betalar moms en gång per månad, en gång per kvartal eller en gång per år, beroende på företagets omsättning.

Företagen har haft viss frihet i valet av vilka redovisningsperioder anstånd kan sökas för. Det kan vara av betydelse för företag som har säsongsbetonad verksamhet. Fler redovisningsperioder att välja mellan har lagts till allteftersom det har blivit möjligt att få anstånd med fler månaders skatteinbetalningar.

Anståndstiden var inledningsvis ett år. Den har förlängts i två steg, först med ett år och därefter med tre år under förutsättning att Skatteverket beviljar en avbetalningsplan, se tabell 2. Skatteverket ska bevilja förlängning och avbetalningsplan om inte särskilda skäl talar emot det. Under finanskrisen var anståndstiden som längst knappt två år.

2.2.3 Kostnadsräntan har höjts och anståndsavgiften sänkts

Företagen ska betala tillbaka det beviljade anståndsbeloppet med ränta och avgift. Varken ränta eller avgift får dras av vid beräkning av bolagsskatten. Kostnadsräntan beräknas per dag från och med dagen efter anstånd har beviljats. Räntesatsen motsvarar den så kallade basräntan, som följer det allmänna ränteläget men har ett golv (på 1,25 procent). Det har inneburit att räntan på anstånden var oförändrad från mars 2020 fram till slutet på 2022. Därefter har räntan stigit i takt med stigande marknadsräntor.

Under finanskrisen var anståndsavgiften 0,3 procent per påbörjad kalendermånad. Detta ändrades när möjligheten till anstånd återinfördes under pandemin. Anståndsavgiften var inledningsvis kvar på 0,3 procent, men avgift beräknades först från och med kalendermånaden efter att anstånd har beviljats.

I juni 2020 infördes en ny avgiftsmodell. Avgiften sänktes till 0,2 procent per månad från och med den sjunde månaden. De första sex månaderna var avgiftsfria. Avgiftssänkningen gjordes med retroaktiv verkan. Den avgift som ska betalas när anståndet upphör är alltså lägre än den avgift som gällde vid söktillfället för de företag som ansökte om anstånd under våren 2020.

I samband med att anståndstiden förlängdes med ett år, i februari 2021, togs de avgiftsfria månaderna bort för nya anstånd. Men avgiften sänktes kort därefter till 0,1 procent per månad, både för nya anstånd och för förlängda anstånd. Även denna sänkning gjordes med retroaktiv verkan på så sätt att avgiften på 0,2 procent utan avgiftsfria månader inte har tillämpats i praktiken.

Företagens sammanlagda kreditkostnad för ränta och avgift motsvarade efter avgiftssänkningen 3,1 procent vid dåvarande basränta. I takt med att marknadsräntorna har höjts har också kreditkostnaden för anstånd höjts. Kreditkostnaden var som högst 7,8 procent under perioden augusti 2023 till juni 2024 (se avsnitt 4.3.2).

2.2.4 Skatteverket har fått utökade möjligheter att återkalla anstånd

Skatteverket ska återkalla ett anstånd om företaget som har fått anståndet begär det.²⁹ Detta var under finanskrisen och under början av pandemin det enda tillfället då anstånd fick återkallas. Efter hand har lagbestämmelser införts så att Skatteverket får återkalla anstånd också på eget initiativ. Det gäller om den skattskyldige har näringsförbud eller är försatt i konkurs, om beslutet om anstånd är grundat på oriktiga eller felaktiga uppgifter från företaget, om underskott på företagets skattekonto har lämnats till Kronofogden för indrivning efter att en ytterligare förlängd anståndstid (med avbetalningsplan) har beslutats eller om det finns synnerliga skäl.³⁰

2.2.5 Anstånden registreras på företagets skattekonto

Inbetalning av skatt görs till företagets skattekonto. Beviljat anstånd registreras på skattekontot och täcker upp för uteblivna skatteinbetalningar. Anstånd kan beviljas även för skatter som redan har betalats in. Om det uppstår ett överskott på skattekontot kan överskottet betalas ut till företaget.

Ett anstånd upphör när anståndstiden löper ut eller om det återkallas av Skatteverket. När anståndet upphör redovisas det som en minuspost på företagets skattekonto. Detta ska täckas genom andra händelser som påverkar skattekontot och genom att företaget betalar in ett belopp som motsvarar ett eventuellt underskott på skattekontot.

Skatteverket läser av alla skattekonton den första helgen i varje månad. Om det vid en avstämning är ett tillräckligt stort underskott på skattekontot (10 000 kronor eller mer i normalfallet) skickar Skatteverket ut ett betalningskrav. Om företaget fortfarande har ett tillräckligt stort underskott på skattekontot vid nästa avstämning lämnar Skatteverket underskottet till Kronofogden för indrivning.

2.3 Beskrivande statistik

2.3.1 Anstånd har beviljats med 111 miljarder kronor, varav 106 miljarder kronor till 46 000 aktiebolag

Ungefär 95 procent av det totala anståndsbeloppet har gått till aktiebolag.³¹ Under hela perioden från mars 2020 till slutet av 2023 beviljades cirka 46 000 aktiebolag anstånd med inbetalning av skatt, se tabell 3. Sammantaget uppgick dessa anstånd till 105,7 miljarder kronor.³² Utifrån anstånden för aktiebolag uppskattar vi att totalt

²⁹ 3 § första stycket lagen om anstånd med inbetalning av skatt i vissa fall.

³⁰ 3 § 4 lagen om anstånd med inbetalning av skatt i vissa fall och ändring i SFS 2020:377, SFS 2022:134.

³¹ Anstånd gavs även till enskilda näringsidkare och handelsbolag, men med sammantaget små belopp. Vår beräkning är gjord utifrån uppgifter från Skatteverkets statistikportal.

³² Beloppet för beviljade anstånd är vår uppskattning baserad på Skatteverkets data. I detta belopp har vi räknat in beviljade anstånd om det inte funnits uppgift om återkallade eller upphörda anstånd med samma belopp dagen då anståndet beviljades. Det ska minska risken att få med korrigeringar som gjorts av Skatteverket till följd av olika fel i registreringen av data (som regelmässigt gjorts genom att först notera det felaktiga anståndet som upphört eller återkallat, och sedan registrera ett nytt anstånd). I Skatteverkets beräkning av bruttoanstånd tas ingen hänsyn till felregistreringar. Vår beräkning av beviljade anstånd är därför lägre än Skatteverkets uppgift om bruttoanstånd (Skatteverket, 2024c).

beviljade anstånd är omkring 111 miljarder kronor (= 105,7/0,95). Totalt beviljades 63 472 unika skattebetalare tillfälligt anstånd.³³

De stora företagen, med fler än 250 anställda eller en omsättning över 500 miljoner kronor per år, stod för ungefär en tredjedel av anståndsbeloppet. De flesta företag som fått anstånd var dock små eller mycket små ("mikro"), det vill säga hade färre än 50 anställda och en omsättning under 100 miljoner kronor per år. I förhållande till hur många företag det finns inom respektive storleksklass var det dock totalt sett ungefär en lika stor andel av små, medelstora och stora företag som fick anstånd: knappt 20 procent. De stora företagen hade på grund av sin storlek möjlighet till större anstånd. I genomsnitt fick dessa företag cirka 98 miljoner kronor vardera i anstånd.

Tabell 3 Anstånd med inbetalning av skatt, 2020–2023, efter företagsstorlek

	Mikro	Små	Medel	Stora	Övriga	Samtliga
Beviljade anstånd (miljoner kr)	12 762	21 135	20 187	37 737	13 878	105 699
Anstånd per företag (tusental kr)	563	2 914	13 211	97 511	993	2 308
Antal företag med anstånd	22 651	7 253	1 528	387	13 978	45 797
procent av samtliga företag	10	19	17	16	4	7

Anm.: Avser enbart aktiebolag. Se bilaga 1 för definitionen av företagsstorlek.

Källa: Riksrevisionens beräkningar, data från Skatteverket och SCB.

Hur många företag som har beviljats anstånd skiljer sig åt mellan näringsgrenarna. Pandemin slog hårt mot företag inom hotell och restaurang. En stor andel av företagen i denna gren sökte och fick anstånd – ungefär hälften av de små, medelstora och stora företagen. Pandemin slog också hårt mot företag inom kultur, nöje och fritid. Runt en tredjedel av de små, medelstora och stora företagen i denna gren fick anstånd med inbetalning av skatt (se tabell B2 i bilaga 1).

2.3.2 Stora skulder kvar ett år efter att de sista anstånden beviljades

Diagram 1 visar hur anstånden för samtliga aktiebolag beloppsmässigt har förändrats över tid. Det visar dels förändringen i beviljade anstånd, dels förändringen i utestående anstånd, det vill säga när upphörda anstånd räknats bort.

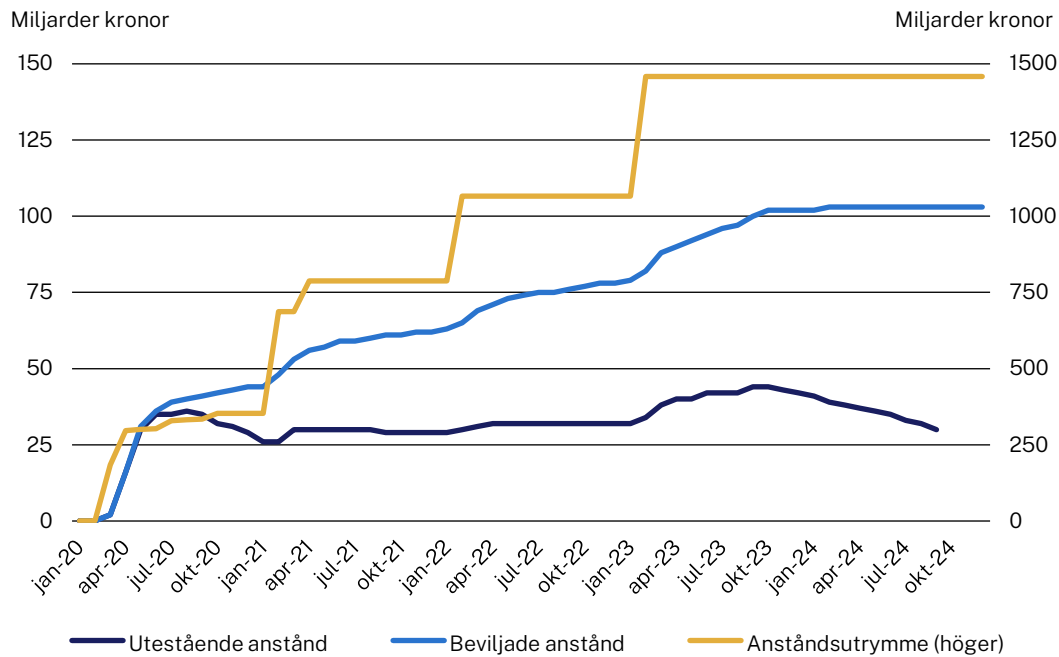
För de flesta aktiebolag gick ansökningstiden för nya anstånd ut i september 2023.³⁴ Ett år senare, i slutet av september 2024, fanns det utestående anstånd på cirka 30 miljarder kronor, se diagram 1.

³³ Enligt Skatteverkets statistikportal.

³⁴ För de företag som redovisar moms en gång per år fanns det möjlighet att söka anstånd fram till och med januari 2024. Möjligheten omfattade framför allt mikroföretag. För små, medelstora och stora aktiebolag utgör det ett undantag – mindre än 2 procent av dessa företag redovisade moms en gång per år 2020, enligt våra beräkningar.

Av de totalt beviljade anstånden på 106 miljarder kronor hade således anstånd på 76 miljarder upphört. De upphörda anstånden har till stor del återbetalats. Resterande del, uppbördsförlusterna, uppgick i september 2024 till 8,6 miljarder kronor, enligt Skatteverket.³⁵ Av de aktiebolag som någon gång under 2020–2023 beviljats anstånd med inbetalning av skatt hade 30 procent anstånd som i september 2024 ännu inte hade upphört (se tabell B2 i bilaga 1).

Diagram 1 Anstånd med inbetalning av skatt (vänster skala) och anståndsutrymme (höger skala)

Anm.: Avser enbart aktiebolag.

Källa: Riksrevisionens beräkningar, data från Skatteverket.

I allmänhet har anstånden ökat när nya regler, med större utrymme för anstånd, har införts. Det visas i diagrammet genom att beviljade anstånd jämförs med (vår uppskattning av) summan av samtliga aktiebolags utrymme för anstånd.³⁶ I januari 2021 hade anstånd beviljats motsvarande 12 procent av det maximala utrymmet.

Utrymmet nära nog fördubblades i februari 2021, beroende på ökningen från 3 till 6 månaders debiterade skatter och fler, men på grund av pandemin svagare, redovisningsperioder att välja bland. Det beviljade anståndsbeloppet ökade tydligt, men det fördubblades inte. Även vid de efterföljande tidpunkterna för regeländringar

³⁵ Skatteverkets beräkning avser alla företag, inte bara aktiebolag, se Skatteverket, *Tillfälliga anstånd med skattebetalning*, 2024c. Vi återkommer till uppbördsförluster i kapitel 5.

³⁶ I beräkningen har vi använt data på näringsgrensnivå (2-siffrig SNI) för samtliga aktiebolag, hämtat från Skatteverkets statistikportal. Utrymmet för anstånd är beräknat utifrån data på debiterade skatter för följande: moms att betala, arbetsgivaravgifter och avdragen skatt. Från april 2020 till januari 2021 är utrymmet beräknat som summan över de 3 föregående månader med högst debiterad skatt för näringsgrenen under perioden januari–september 2020, från februari 2021 som summan över de 6 föregående månader med högst debiterad skatt under perioden januari–december 2020, och så vidare (enligt regelverket, se tabell 2).

syns en tydlig ökning av det beviljade anståndsbeloppet. Efter januari 2021 var förhållandet mellan det totalt beviljade anståndsbeloppet och anståndsutrymmet tämligen konstant, 7–8 procent.

Hur enskilda företag valt att använda sitt anståndsutrymme är en viktig utgångspunkt för vår analys i kapitel 4.

3 Anståndens träffsäkerhet

Tillfälliga anstånd bör ha ökat likviditeten i näringslivet under pandemin och bör i huvudsak ha beviljats sunda och livskraftiga företag med tillfälliga likviditetsproblem till följd av pandemin och de höga energipriserna. Granskningen visar att anstånden har förstärkt tillgången till likviditet men att det finns brister i åtgärdens träffsäkerhet i andra delar. De företag som både har låg soliditet och låg lönsamhet jämfört med andra företag i samma näringsgren och storleksklass utgör de minst sunda och livskraftiga företagen. Granskningen visar att det finns en tydlig överrepresentation av de minst sunda och livskraftiga företagen bland företagen med anstånd. Bland de företag som fick anstånd under 2023 var företag med höga elpriskostnader tydligt överrepresenterade. Det var i enlighet med åtgärdens syfte.

3.1 Likviditet till näringslivet

3.1.1 Anstånden har förstärkt tillgången till likviditet

De tillfälliga anstånden har förstärkt likviditeten i de företag som har beviljats anstånd. Det utestående anståndsbeloppet är ett direkt mått på hur mycket likviditeten i näringslivet har förstärkts. Det utestående anståndsbeloppet är skillnaden mellan beviljade anståndsbelopp och anståndsbelopp som har upphört. Det utestående anståndsbeloppet ökade snabbt efter att möjligheten att söka anstånd infördes den 30 mars 2020 (se diagram 1). Det utestående anståndsbeloppet för aktiebolag låg under pandemiåren 2020–2022 ganska stabilt på mellan 25 och 35 miljarder kronor.

De tillfälliga anstånden har utöver detta även förstärkt alla företags *tillgång* till likviditet. Alla företag har haft möjlighet att söka anstånd. Företag som inte har sökt anstånd har på detta sätt ändå haft tillgång till likviditetsförstärkningen. Anstånden är belagda med ränta och avgift och har därmed inneburit en kostnad för företagen. Det har därför funnits goda skäl för företag att inte söka anstånd om de inte har varit i behov av förstärkt likviditet. Det är många företag som inte har sökt anstånd eller som inte har sökt anstånd med så stora belopp som varit möjligt. Beviljade anstånd har som mest uppgått till 12 procent av det maximala anståndsutrymmet (se diagram 1).

3.1.2 Det har varit lätt att söka anstånd

Vi har inte sett några tecken på att möjligheten att söka anstånd skulle ha varit begränsad för några särskilda grupper av företag. Tillfälligt anstånd har beviljats för arbetsgivaravgifter, avdragen skatt på de anställdas löner och moms. Detta är skatter som normalt sett betalas av alla företag som bedriver verksamhet.

Ansökan om anstånd har gjorts på en blankett som lämnas till Skatteverket eller via Skatteverkets e-tjänster. Vi bedömer att det är förhållandevis lätt att fylla i blanketten. I e-tjänsten fylls belopp och förfallodatum i automatiskt vid val av redovisningsperiod,

vilket ytterligare underlättar ansökningsförfarandet. Det är framför allt bland de minsta företagen som administrativt krångliga ansökningar kan vara ett hinder. Det är nästan 23 000 mikroföretag som har beviljats anstånd (se tabell 3). Det tolkar vi som att det har varit lätt att söka anstånd.

3.2 Sunda och livskraftiga företag

3.2.1 Vi jämför lönsamhet och soliditet mellan företag i samma näringsgren och storleksklass

Mått och rangordning

Anstånd bör huvudsakligen ha beviljats företag som före pandemin hade tillräckligt hög lönsamhet och tillräckligt bra betalningsförmåga på lång sikt, enligt våra bedömningsgrunder. Vi har beräknat nyckeltal som beskriver företagets lönsamhet och betalningsförmåga före pandemin (se faktaruta).

Mått på lönsamhet

Vinstmarginalen beskriver hur stor vinsten före räntekostnader är i förhållande till omsättningen.

Avkastningen på totalt kapital beskriver hur stor vinsten före räntekostnader är i förhållande till totalt kapital. Totalt kapital består av eget kapital, obeskattade reserver och skulder.

Genom att räntekostnaderna räknas bort påverkas inte vinstmarginalen eller avkastningen på totalt kapital av hur företaget har finansierat sin verksamhet.

Räntetäckningsgraden beskriver hur stor vinsten före räntekostnader är i förhållande till räntekostnaderna. Om denna kvot är mindre än 1 täcker företagets resultat inte dess räntekostnader.

Mått på betalningsförmåga på lång sikt

Soliditet beskriver hur stort företagets eget kapital (justerat för ännu inte beskattade vinster) är i förhållande till totalt kapital.

Det finns inte någon generell gräns för när ett företag kan bedömas ha tillräckligt hög lönsamhet enligt ett visst mått eller tillräckligt god soliditet. Det skiljer sig mellan olika branscher vilka nivåer som normalt anses vara tillräckliga.

Vi utgår från att gränserna för vad som är tillräckligt hög lönsamhet och tillräckligt god soliditet beror på inom vilken näringsgren företaget är verksamt och hur stort det är. Vi har för varje mått på lönsamhet och soliditet rangordnat företagen från starkast till svagast i en viss näringsgren och storleksklass.³⁷ Vi har även gjort motsvarande

³⁷ Se bilaga 1 för information om hur uppdelningarna på näringsgren och storleksklass är gjorda.

rangordning för företagens kassatillgångar som andel av totala tillgångar. Kassamåttet kan vara en indikation på företagets likviditet.

De företag som före pandemin hörde till de starkaste 25 procenten i sin näringsgren och storleksklass betraktar vi som starka vad gäller det måttet. På motsvarande sätt betraktar vi de företag som före pandemin hörde till de svagaste 25 procenten i sin näringsgren och storleksklass som svaga. Vi har också gjort motsvarande indelning där vi även delar in företagen efter ålder.³⁸ Nystartade företag jämförs på det sättet med andra nystartade företag.

Urval

Urvalet omfattar 171 748 aktiebolag, som finns i data 2019 och 2020 och hade minst en anställd 2019 (se bilaga 1). Av dessa hade 22 043 anstånd med inbetalning av skatt, det vill säga knappt hälften av de aktiebolag som fick anstånd (se tabell 3). De står för 74 procent av samtliga aktiebolags beviljade anstånd.

Överrepresentation av svaga företag för samtliga mått bland företag med anstånd

Bland de företag som har haft anstånd är det för vart och ett av måtten en överrepresentation av företag som hörde till de svagaste 25 procenten och en underrepresentation av företag som hörde till de starkaste 25 procenten, med undantag för nyckeltalet avkastning på totalt kapital (se tabell 4). Resultaten påverkas marginellt när även företagets ålder beaktas.³⁹

Vi fokuserar på de svagaste företagen i resten av avsnittet.

Tabell 4 Andel av företag med anstånd som före pandemin hörde till de starkaste respektive svagaste 25 procenten av samtliga företag i samma näringsgren och storleksklass, procent

	Starkaste 25 procenten	Svagaste 25 procenten
Kassa	10,1	44,7
Vinstmarginal	19,9	34,5
Avkastning på totalt kapital	25,0	33,1
Räntetäckningsgrad*	12,1	37,3
Soliditet	9,7	46,1

Anm.: *Enbart beräknad för företag med räntekostnader.

Källa: Riksrevisionens beräkningar, data från SCB.

³⁸ Företagen har delats in i två åldersgrupper 2020 – äldre eller yngre än ett visst antal år – där vi har testat olika gränser mellan 1 och 6 år.

³⁹ Visas ej i tabellen.

3.2.2 Företag med minst kassamedel före pandemin var överrepresenterade bland företag som sökte anstånd

Vi har begränsad information om företagens tillgång till likvida medel, men vi ser att de företag som hade minst kassamedel före pandemin är tydligt överrepresenterade bland de företag som sökte anstånd (se tabell 4). Det var också en högre andel av företagen med anstånd som inte hade lämnat någon utdelning åren före pandemin jämfört med samtliga företag: 84 respektive 76 procent. Uppgifterna om kassamedel och utdelning kan vara en indikation på att företag som hade dålig tillgång till likviditet redan före pandemin sökte anstånd i större utsträckning än företag med bättre tillgång till likviditet.

3.2.3 De minst sunda och livskraftiga företagen har både låg lönsamhet och låg soliditet och är tydligt överrepresenterade bland företag med anstånd

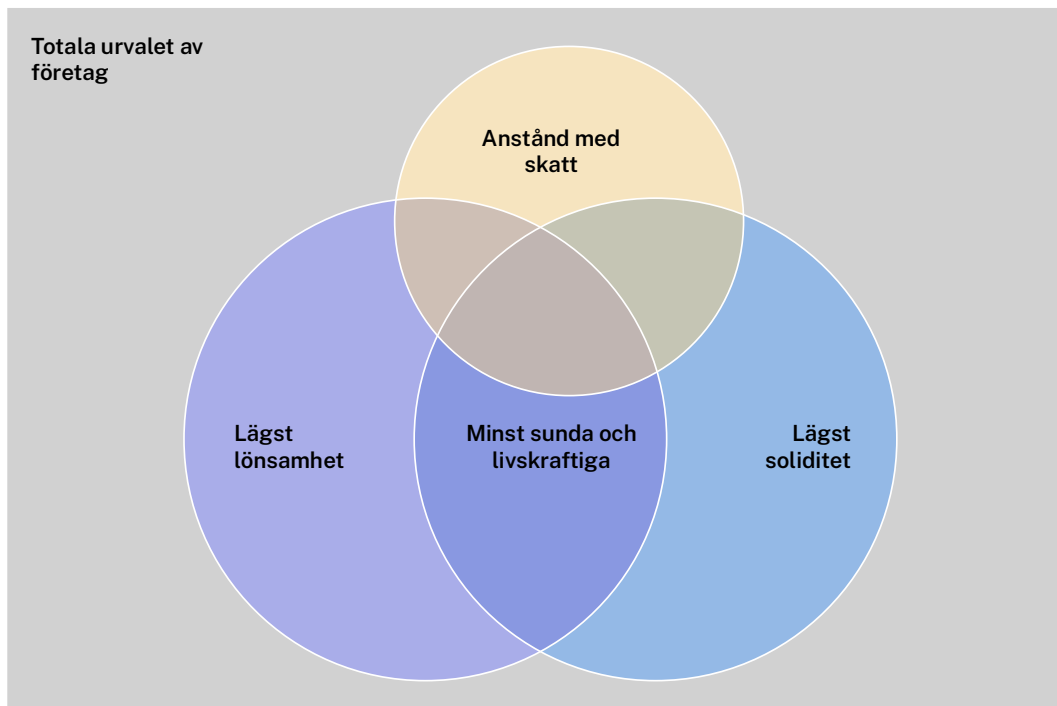
Samlat mått på låg lönsamhet

Som ett samlat mått på låg lönsamhet har vi konstruerat följande mått: Ett företag bedöms ha låg lönsamhet om det hör till de svagaste 25 procenten i sin näringsgren och storleksklass vad gäller minst två av måtten vinstmarginal, avkastning på totalt kapital och räntetäckningsgrad. Det är en förhållandevis hög samvariation mellan vinstmarginal, avkastning på totalt kapital och räntetäckningsgrad; ett företag som har ett svagt värde för ett av måtten har sannolikt också ett svagt värde för de andra måtten. Av samtliga företag har ungefär 25 procent låg lönsamhet, mätt på det här sättet. Bland företagen med anstånd är det 34 procent.

De minst sunda och livskraftiga företagen har både låg lönsamhet och låg soliditet

Företag som har både låg lönsamhet och låg soliditet kan betraktas som de minst sunda och livskraftiga företagen. Av samtliga företag i urvalet utgör de minst sunda och livskraftiga företagen ungefär 10 procent, medan de av företagen med anstånd utgör 20 procent (se diagram 2). Det är alltså en tydlig överrepresentation av de minst sunda och livskraftiga företagen bland företagen med anstånd.

Diagram 2 Företag med genomsnittlig lönsamhet respektive soliditet 2017–2019 bland urvalets 25 procent lägsta värden samt företag som har eller har haft anstånd med inbetalning av skatt

Anm. Grå ruta representerar vårt totala urval. Cirklarnas area är proportionerliga mot totalen.
Källa: Riksrevisionens beräkningar, data från SCB och Skatteverket.

Tidigare studier ger en liknande bild

Svenskt Näringsliv har i en studie av de tillfälliga anstånden visat att företag med anstånd hade sämre soliditet och lägre vinstmarginal före pandemin jämfört med andra företag i samma näringsgren och storleksklass.⁴⁰ Studien är baserad på andra data än de vi använt i vår granskning, men bilden är densamma. Företag med anstånd hade ett sämre ekonomiskt utgångsläge före pandemin jämfört med övriga företag. Även studien av de tillfälliga anstånden under finanskrisen ger denna bild. Företag med anstånd hade ett sämre ekonomiskt utgångsläge före finanskrisen jämfört med övriga företag.⁴¹

3.2.4 Zombieföretagen är få men överrepresenterade bland företag med anstånd

Företag som under flera år har svårt att betala räntan på sina skulder benämns ofta zombieföretag. Sådana företag borde så småningom slås ut men kan i en lågräntemiljö hålla sig vid liv genom billiga krediter.⁴² Vi har undersökt förekomsten av zombieföretag före pandemin i vårt urval.

⁴⁰ Svenskt Näringsliv, *Tillfälliga skatteanstånd – En tickande bomb?*, 2023.

⁴¹ Brown m.fl., "Government lending in a crisis", 2021.

⁴² Cella, "Zombie Firms in Sweden: Implications for the Real Economy and Financial Stability", 2020.

Det förekommer olika definitioner av zombieföretag. Vi definierar zombieföretag som ett företag som har funnits i minst 10 år och som har haft en räntetäckningsgrad lägre än 1 varje år 2017–2019. Det rör sig alltså om skuldsatta etablerade företag som går med förlust och vars rörelseresultat och finansiella intäkter inte är tillräckliga för att täcka kostnaderna för skuldräntorna.

I vårt urval fanns det 2,0 procent som enligt den här definitionen kunde klassificeras som zombieföretag 2019. Bland företagen med anstånd var motsvarande andel 2,8 procent. Zombieföretagen var därmed överrepresenterade bland företagen med anstånd.

Det är noterbart att en ganska stor andel av de företag som klassificeras som zombieföretag 2019 inte hör till den grupp företag som bedöms som minst sunda i avsnitt 3.2.3. Det beror framför allt på att företag med god soliditet kan klassificeras som zombieföretag enligt vår definition. Det finns dessutom ett fåtal företag som har tillräckligt låg räntetäckningsgrad för att klassificeras som zombieföretag men som verkar i en näringsgren och hör till en storleksklass där det finns många företag med ännu sämre lönsamhet.

3.2.5 Resultaten står sig över tid

Våra regressionsresultat bekräftar att företag som sökte anstånd hade en svagare ekonomisk situation före pandemin jämfört med företag som inte sökte anstånd (se bilaga 2). Regressionsresultaten visar också att sannolikheten att söka anstånd var högre för yngre företag än för äldre företag. Dessa resultat är i linje med dem som redovisades i studien av de tillfälliga anstånden under finanskrisen.⁴³

Möjligheten till anstånd utvidgades ett flertal gånger 2020–2023 (se tabell 2). Vi har analyserat om företag med en svagare ekonomisk situation före pandemin hade högre sannolikhet att utöka sina anstånd under flera olika tidsperioder. Resultaten bekräftar att så är fallet, och de är relativt stabila över tid (se bilaga 2).

3.3 Företag med höga elkostnader

Den 13 februari 2023 utvidgades möjligheten till anstånd i syfte att underlätta för företag med likviditetsbrist till följd av de höga energipriserna. Anstånd kunde sökas till och med den 12 september 2023.

Under 2023 kunde företag med uttagpunkter i elområde 3 och 4 också ansöka om elstöd hos Skatteverket. Elstödet gällde framtida elkostnader men beräknades utifrån tidigare förbrukning. Vi använder utbetalt elstöd som en indikator på högt elpris. För enskilda företag kan indikatorn vara missvisande. Det gäller framför allt de företag som hade fastprisavtal. De kan ha haft lågt elpris enligt sitt avtal men ändå fått elstöd.

⁴³ Brown m.fl., "Government lending in a crisis", 2021.

Av företagen i vårt urval var det 16 procent som fick elstöd. Bland företagen som utökade sitt anståndsbelopp eller sökte anstånd för första gången 2023 var motsvarande andel 32 procent. Företag som utökade sitt anståndsbelopp eller sökte anstånd för första gången var därmed tydligt överrepresenterade bland dem som tog del av elstödet. Det tyder på att utvidgningen av möjligheten till anstånd under den här perioden i viss mån fungerade som ett komplement till elstödet.

Även våra regressionsresultat visar att företag som sökte elstöd hade högre sannolikhet för att utöka sitt anståndsbelopp eller söka anstånd för första gången under den här perioden, men också under tidigare perioder. Redan under 2021 ökade sannolikheten att utöka sitt anståndsbelopp eller söka anstånd för första gången för de företag som under 2023 skulle söka elstöd (se bilaga 2).

3.4 Anståndsutrymmet påverkar sannolikheten att företag söker anstånd

Utöver företagens ekonomiska situation påverkas sannolikheten att söka anstånd även av storleken på anståndet som företagen som mest kan få, det så kallade anståndsutrymmet (se bilaga 2). Vi har definierat anståndsutrymmet som de skatter företaget betalade i relation till företagets totala tillgångar före pandemin. Företag med större anståndsutrymme hade högre sannolikhet att söka anstånd än företag med mindre anståndsutrymme. Storleken på anståndsutrymmet har med andra ord haft betydelse för företagen. Anståndsutrymmet ingår också i analysen i nästa kapitel där vi undersöker effekterna av anstånden.

4 Anståndens effekter på ekonomiska svårigheter, konkursrisk och skuldsättning

De tillfälliga anstånden med inbetalning av skatt har fram till september 2024 både haft önskvärda och icke önskvärda effekter.

Vi finner stöd för att anstånden har lett till minskad sannolikhet för både indrivning av skatteskulder och betalningskrav från Skatteverket fram till september 2024. Vi finner däremot inget stöd för att anstånden ska ha haft någon effekt på sannolikheten för konkurs. En betydande del av anstånden hade i september 2024 ännu inte upphört. Det är möjligt att konkursrisken tilltar när de ska betalas tillbaka.

Granskningens resultat tyder på att anstånden hade en negativ effekt på utvecklingen av företagens bankkulder i början av pandemin. Det kan vara ett tecken på att kreditkostnaden för anstånd var så pass låg att anstånden delvis trängde ut bankfinansiering.

4.1 Anståndsutrymmet används för att undvika selektionsfel i analysen

Analyserna av anståndens effekter baseras i huvudsak på regressionsanalys av våra företagsdata (se bilaga 1). I regressionerna kontrollerar vi för en rad olika företagsspecifika egenskaper, exempelvis ekonomiska nyckeltal, ålder, näringsgren och företagsstorlek (se bilaga 3). Dessa uppgifter avser åren före pandemin.

För att så långt det går isolera effekten av anstånden från andra faktorer använder vi enbart data för de företag som faktiskt har valt att söka anstånd. Vi undviker därmed ett så kallat selektionsfel. De företag som sökt respektive inte sökt anstånd kan skilja sig åt i viktiga avseenden som vi inte kan kontrollera för. För att mäta effekten av anstånden har vi utnyttjat att de företag som sökt anstånd har olika stort anståndsutrymme (se rutan nedan för detaljer).

Anståndsutrymmet bestämmer tillgången till skattekrediter

Vi visade i kapitel 3 att företag som har haft anstånd hade sämre ekonomiska förutsättningar än övriga företag före pandemin. De kan också ha drabbats hårdare av pandemin.⁴⁴ Vi har beaktat detta vid valet av empirisk ansats för att mäta effekterna av anstånden. Det har gjorts genom att begränsa urvalet till de företag som har haft anstånd.

⁴⁴ Svenskt Näringsliv, *Tillfälliga skatteanstånd – En tickande bomb?*, 2023.

Ansatsen bygger på att anståndsutrymmet, det vill säga det maximala anstånd ett företag kan få, varierar mellan företagen. Genom att jämföra företag som har ett stort anståndsutrymme med företag som har ett litet anståndsutrymme kan vi skatta effekterna av att få ett ökat anståndsutrymme. Anståndsutrymmet kan liknas vid en kreditgräns, där krediten är i form av en skattekredit. Ansatsen är densamma som i den tidigare studien av anstånden under finanskrisen.⁴⁵

Anståndsutrymme i den empiriska analysen

Anståndsutrymmet har beräknats utifrån de arbetsgivaravgifter, avdragen skatt på de anställdas löner och moms att betala som företaget debiterades åren innan anstånden infördes (se bilaga 1).

För att det ska gå att bedöma om den skattekredit som anstånden innebär är stor eller liten beräknas anståndsutrymmet i relation till företagets storlek. Vi använder företagets tillgångar före pandemin som mått på storlek. Utifrån måttet på anståndsutrymmets relativa storlek har vi för varje näringsgren rangordnat företagen och delat in dem i två lika stora grupper: de som har större anståndsutrymme än medianen i sin näringsgren och de som har mindre anståndsutrymme än medianen i sin näringsgren.⁴⁶ I analyserna har vi jämfört utfallen mellan dessa två grupper.

Generaliserbarhet

Resultaten kan tolkas som en "doseffekt", det vill säga effekten av att få tillgång till ett större anståndsbelopp. Vi har testat och fått bekräftat att resultaten är stabila genom att dela upp anståndsutrymmet i tio lika stora grupper (decilgrupper). Med många grupper blir ett litet anståndsutrymme så obetydligt att det kan likställas med att inte ha anstånd. Vi kan därför utifrån resultaten från den binära modellen dra mer generella slutsatser om anståndens effekter.

4.2 Anståndens effekt på konkursrisken och ekonomiska svårigheter

Syftet med anstånden var att förhindra att företag försätts i konkurs till följd av tillfälliga likviditetsproblem. Vi har undersökt om anståndsutrymmet har påverkat sannolikheten för att företag försätts i konkurs under perioden januari 2020 till september 2024. Under denna period hade 12,3 procent av företagen i urvalet försatts i konkurs.

Våra data över konkurser sträcker sig fram till september 2024. Fram till denna tidpunkt hade 72 procent av det sammanlagda anståndsbeloppet förfallit. Återstående 28 procent förfaller fram till september 2027. De anstånd som har upphört har till viss del återkallats på initiativ av företagen. Det är därför troligt att

⁴⁵ Brown m.fl., "Government lending in a crisis", 2021.

⁴⁶ Se bilaga 1 för information om hur uppdelningarna på näringsgren är gjorda.

betalningsförmågan hos de företag som har kvarvarande anstånd är sämre än hos de företag som har betalat av sina anstånd. Våra resultat ska därför inte tolkas som de långsiktiga effekterna av anstånden, utan till viss del som effekterna under själva anståndstiden.

Det tar i allmänhet lång tid från att ett företag börjar få ekonomiska svårigheter till att det försätts i konkurs. För att fånga olika former av ekonomiska svårigheter, som kan ses som riskindikatorer för en framtida konkurs, har vi också analyserat flera andra utfall.

Vi har skapat en binär variabel som är tänkt att indikera svår ekonomisk utsatthet. Variabeln utgår från ett mått som har använts för att förutsäga risken för en konkurs, *Altman Z-score*. Måttet beräknas genom att fem olika nyckeltal som indikerar företagets finansiella stabilitet vägs samman.⁴⁷ Om måttet är lägre än en viss nivå (1,23 i vårt fall) indikerar variabeln svår ekonomisk utsatthet. Samma variabel användes i studien av de tillfälliga anstånden under finanskrisen.

Företag som försätts i konkurs har i allmänhet haft problem med att betala sina skatter. Ett första tecken på sådana svårigheter är att företaget får ett underskott på skattekontot. Skatteverket vidtar olika åtgärder beroende på hur stort underskottet är och hur länge företaget har haft underskott (se avsnitt 2.2.5). Vi har analyserat två händelser som kan inträffa vid underskott på skattekonto:

- Underskottet är så stort att Skatteverket har skickat ett betalningskrav.
- Skatteskulden har lämnats över till Kronofogden för indrivning.

4.2.1 Ingen effekt på inledda konkurser men risken för svår ekonomisk utsatthet har minskat

Våra regressionsresultat visar att det inte finns något statistiskt säkerställt samband mellan storleken på anståndsutrymme och sannolikheten för beslut om att försätta ett företag i konkurs, nedan kallat inledd konkurs, under perioden januari 2020 till september 2024 (se bilaga 3).

Våra resultat överensstämmer med resultaten i studien av anstånden under finanskrisen. I den studien påvisades inget samband mellan storleken på anståndsutrymmet och sannolikheten för konkurs, vare sig under anståndstiden (2009–2010) eller på lite längre sikt (2009–2013). Forskarna bakom studien lyfter fram att en konkurs är en extrem och ovanlig händelse. De skattade därför även anståndsutrymmets effekt på svår ekonomisk utsatthet, som de använde som en indikator på förhöjd konkursrisk. De visar att företagen med stort anståndsutrymme

⁴⁷ Altman's Z-score är beräknad som en vägd summa av följande nyckeltal, vikter inom parentes: rörelsekapital (0,717), kvarhållna vinstmedel (0,847), rörelseresultat (3,107) och omsättning (0,998), som andel av totala tillgångar, samt eget kapital (0,420), som andel av totala skulder.

hade en lägre sannolikhet för svår ekonomisk utsatthet såväl under anståndstiden som på lite längre sikt.

Även våra regressionsresultat visar att företag med stort anståndsutrymme hade lägre sannolikhet för svår ekonomisk utsatthet under anståndstiden jämfört med företag med litet anståndsutrymme (se bilaga 3). Våra data, som måttet för svår ekonomisk utsatthet beräknats på, sträcker sig fram till 2022. Efter det har möjligheten till anstånd utvidgats.

4.2.2 Lägre risk för betalningskrav och indrivning

Om ett företag har ett tillräckligt stort underskott på skattekontot skickar Skatteverket ett betalningskrav. Om underskottet finns kvar vid nästa avstämning lämnas skulden över till Kronofogden för indrivning.

Våra regressionsresultat visar att företag med stort anståndsutrymme hade lägre sannolikhet för både betalningskrav och indrivning under perioden januari 2020 till september 2024 jämfört med företag med litet anståndsutrymme (se bilaga 3). Detta resultat, liksom resultatet för svår ekonomisk utsatthet, tyder på att anstånden har dämpat företagens ekonomiska utsatthet fram till september 2024. När anstånd som inte hade upphört vid denna tidpunkt ska betalas tillbaka innebär det en påfrestning för företagen, vilket rimligen ökar risken för både betalningskrav och indrivning.

4.2.3 Möjliga förklaringar till att anståndsutrymmet har påverkat sannolikheten för svår ekonomisk utsatthet, betalningskrav och indrivning men inte sannolikheten för konkurs

Våra resultat indikerar att ett stort anståndsutrymme har lett till en minskad sannolikhet för svår ekonomisk utsatthet, betalningskrav från Skatteverket och indrivning från Kronofogden. Detta har dock inte gett avtryck i konkursstatistiken fram till september 2024. Det finns minst tre tänkbara förklaringar till denna diskrepans.

För det första tar det tid att försätta ett företag i konkurs. Det skulle tala för att anstånden fram till september 2024 har minskat risken för konkurs, men att detta ännu inte gett utslag i konkursstatistiken.

För det andra minskade Skatteverkets ansökningar om konkurs under pandemin. Det var delvis till följd av att Skatteverkets arbete med konkurser prioriterades ner till förmån för arbetet med att hantera de tillfälliga anstånden och andra stödåtgärder som infördes med anledning av pandemin.⁴⁸ Detta kan ha påverkat våra regressionsresultat. Det är dock 2 718 företag i vårt urval som har försatts i konkurs efter att de har beviljats anstånd, vilket borde vara tillräckligt många för att vi ska upptäcka systematiska skillnader i konkursrisk mellan företag med olika stort

⁴⁸ Skatteverkets årsredovisning 2023.

anståndsutrymme. Vi ser alltså inte Skatteverkets nedprioritering av arbetet med konkurser som ett starkt skäl att ifrågasätta våra resultat.

För det tredje kan svår ekonomisk utsatthet, betalningskrav och indrivning vara dåliga indikatorer för konkursrisk. Vi har inte utvärderat dessa indikatorer utifrån detta perspektiv. Det finns kritiker av måttet svår ekonomisk utsatthet, som menar att det inte är en särskilt bra indikator för konkursrisk.⁴⁹ Händelserna betalningskrav och indrivning har såvitt vi känner till inte tidigare använts som enskilda indikatorer för ökad konkursrisk. Däremot påverkar betalningsanmärkningar ett företags kreditvärdighet. En skuld i Kronofogdens register leder ofta till en så kallad betalningsanmärkning.

4.3 Anståndens effekt på annan skuldsättning

Anstånden bör inte ha lett till att företag använder den skattecredit som anstånden innebär som ersättning för annan skuldsättning. Vi har undersökt om anståndsutrymmet har haft några effekter på annan skuldsättning. Detta är av särskilt intresse i början av pandemin, när anståndsavgift togs ut först efter sex månaders anstånd. Vi har skapat flera variabler för skuldsättning. Den av störst intresse för vår granskning är förändring av skulder till banker och andra kreditinstitut 2019–2020.

4.3.1 En större ökning av totala skulder

Våra regressionsresultat visar att skuldutvecklingen under 2019–2020 på flera sätt skiljer sig åt mellan företag med större anståndsutrymme och företag med mindre anståndsutrymme. Företagens totala skulder ökade 2020. Företag med större anståndsutrymme hade en större ökning av skulderna jämfört med företag med mindre anståndsutrymme, allt annat lika (se bilaga 3).

Våra regressionsresultat visar ingen statistiskt signifikant skillnad i utvecklingen av skatteskulder mellan företag med stort anståndsutrymme och företag med litet anståndsutrymme (se bilaga 3).⁵⁰

4.3.2 Större minskning av bankskulderna

Regressionsresultaten visar att utvecklingen av skulder till banker och andra kreditinstitut skiljer sig åt mellan företag med olika stort anståndsutrymme (se bilaga 3). Dessa skulder minskade under 2020, men de minskade mer för företag med stort anståndsutrymme än för företag med litet anståndsutrymme.

⁴⁹ Se exempelvis Shumway, "Forecasting Bankruptcy More Accurately: A Simple Hazard Model", 2001.

⁵⁰ Det saknas värden i våra data för flera av de delposter som ingår i totala skulder. För företagens skatteskulder och bankskulder saknas värden för drygt hälften av de företag som har värden på totala skulder. Företagen ska lämna uppgifter om skulder (tillsammans med andra poster i balansräkningen) i en bilaga till inkomstdeklarationen, men dessa uppgifter har inga skattemässiga konsekvenser. Vi har inte möjlighet att skilja mellan saknade värden och verkliga värden som är noll. Det borde dock inte vara möjligt för ett företag med utestående anstånd att inte ha några skatteskulder.

Skillnaden i utvecklingen av banksskulder kan vara ett tecken på att anstånden delvis trängde ut bankfinansiering i början av pandemin. Under 2020 och början av 2021 var kreditkostnaden för de första sex anståndsmonaderna lägre än den genomsnittliga bankräntan. Detta var följden av ändrade regler som trädde i kraft först i juni 2020, men med retroaktiv verkan. Det är möjligt att vissa företag såg anstånden som ett sätt att hålla likviditet till en relativt låg kostnad och inte bara som ett sätt att förstärka sin likviditet.

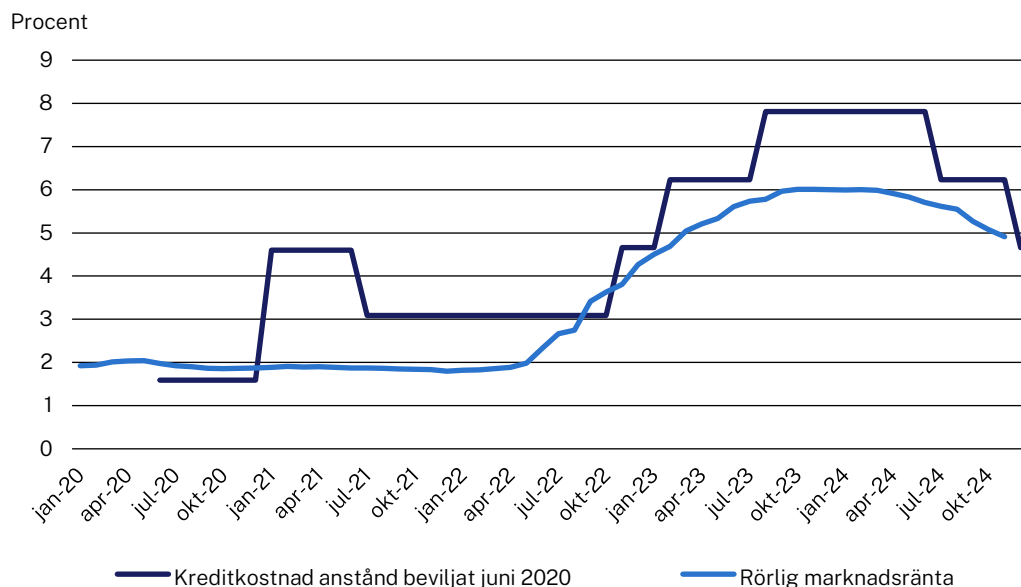
I diagram 3 visas kreditkostnaden för anstånd som beviljades i juni 2020.

I diagrammet visas också den genomsnittliga rörliga räntan på utestående lån till icke-finansiella företag.

Det har bara varit under den avgiftsfria perioden som kreditkostnaden för anstånd har varit lägre än den genomsnittliga marknadsräntan, med undantag för en kort period hösten 2022. När avgift har börjat tas ut har kreditkostnaden för anstånd generellt varit högre än den genomsnittliga marknadsräntan.

Våra resultat om utvecklingen av banksskulder skiljer sig från dem i studien av anstånden under finanskrisen. I den studien fanns inget stöd för att anstånden skulle ha lett till någon undanträngning av andra krediter. En möjlig förklaring till denna skillnad är att anståndsavgiften var högre under finanskrisen. Avgiften var 0,3 procent per påbörjad kalendermonad, det vill säga betydligt högre än under pandemin.

Diagram 3 Kreditkostnad för anstånd som beviljades i juni 2020 och genomsnittlig rörlig utlåningsränta till företag

Anm.: Kreditkostnaden har beräknats som $(\text{basränta} + 12 \cdot \text{avgift}) / (1 - t)$, där t är bolagsskattesatsen. De avgifter som ingår i beräkningen är de som företagen ska betala när anståndet förfaller.

Källa: SCB och Riksrevisionens egna beräkningar.

4.4 Anståndens effekt på företagens tillgångar

Vi har även undersökt vilka effekter anståndsutrymmet har haft på företagens tillgångar. Detta kan ge en ökad förståelse av hur företagen har använt den tillförda likviditeten som anstånden medför, till exempel i vilken utsträckning den har använts till investeringar.

Våra regressionsresultat visar att utvecklingen av tillgångar mellan 2019 och 2020 skiljer sig åt mellan företag med olika stort anståndsutrymme (se bilaga 3). Företagens totala tillgångar minskade, men de minskade mindre i företag med större anståndsutrymme jämfört med företag med mindre anståndsutrymme.

Detta förklaras av utvecklingen av kassatillgångar, som utvecklades starkare i företag med större anståndsutrymme jämfört med företag med mindre anståndsutrymme. Liknande resultat fann forskarna i studien om anstånd under finanskrisen. Där påvisades ett positivt samband mellan utvecklingen av omsättningstillgångar, där kassatillgångar är en delpost, och storleken på anståndsutrymmet.

Vi finner inget stöd för att storleken på anståndsutrymmet skulle ha haft en positiv effekt på utvecklingen av anläggningstillgångarna. Även om anstånden inte har syftat till att finansiera investeringar hade det varit ett logiskt resultat. Vi ser i stället det motsatta. Företag med större anståndsutrymme hade 2020 en svagare utveckling av anläggningstillgångar jämfört med företag med mindre anståndsutrymme. Vi har svårt att göra en rimlig tolkning av detta resultat. I studien av anstånd under finanskrisen fann forskarna inget samband mellan anståndsutrymme och utvecklingen av anläggningstillgångar.

4.5 Risk för snedvridning av resultaten

Även om vår ansats kringgår problemet med att företagen själva kan välja att få anstånd finns det en risk för att våra resultat ändå är missvisande, det vill säga att de inte bara fångar upp effekterna av skillnader i anståndsutrymme. Det kan finnas andra systematiska skillnader mellan företag som samvarierar med anståndsutrymmet. Ett exempel är om företag med stort anståndsutrymme drabbades hårdare eller mildare av pandemin jämfört med företag med litet anståndsutrymme.

Systematiska skillnader mellan näringsgrenar har vi fångat upp genom att vi dels har näringsgrenspecifika gränser för vad som definierar stort respektive litet anståndsutrymme, dels kontrollerar för näringsgren. Det kan dock finnas andra systematiska skillnader som vi inte har kontrollerat för. Vi kan inte särskilja effekterna av anstånden från effekterna av sådana systematiska skillnader. Det är inte heller givet i vilken riktning sådana systematiska skillnader påverkar våra effektskattningar.

5 Statens nettokostnad för anstånden

Statens nettokostnad för de tillfälliga anstånden består av upplåningskostnaden för senarelagda skattebetalningar och kostnaden för ökade uppbördsförluster, med avdrag för intäkterna från kostnadsränta och anståndsavgift. Regeringen räknade med att nettokostnaden skulle uppgå till ett par miljarder kronor, summerat över tid. Vi beräknar att nettokostnaden snarare kommer att uppgå till omkring 10 miljarder kronor. Beräkningarna bygger på en rad antaganden för att kunna beräkna de uppbördsförluster som hade uppkommit om möjligheten till anstånd inte hade funnits. Antagandena baseras bland annat på våra egna analyser av data, redovisade i tidigare kapitel. Med andra antaganden hade resultatet blivit högre eller lägre.

5.1 Statens kostnad enligt regeringens bedömningar

Införandet av anstånd med inbetalning av skatt påverkar de offentliga finanserna på flera sätt (se avsnitt 2.1.2). Regeringen har i varje förslag delat upp bedömningen av den förväntade effekten på statens finansiella sparande i följande deleffekter:

- ränteeffekt av senarelagd skatteinbetalning (upplåningskostnad)
- kostnadsränta och anståndsavgift
- effekt på uppbördsförluster.

Regeringens bedömningar innebär att den offentligfinansiella kostnaden för tillfälliga anstånd skulle komma att uppgå till omkring 2,6 miljarder kronor, summerat över åren 2020–2027 (se tabell 5).

Tabell 5 Regeringens bedömning av den offentligfinansiella effekten av tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt, miljarder kronor

	2020–2027
Upplåningskostnad	–1,0
Kostnadsränta och anståndsavgift	4,5
Justerade beräkningar*	0,4
Intäkt, netto	3,9
Effekt på uppbördsförluster	–6,5
Summa	–2,6

Anm.: *) Regeringen har justerat vissa beräkningar utifrån nya underlag och förändrad ränta. Vi antar att det inte påverkat effekten på uppbördsförluster.

Källor: Riksrevisionens beräkning utifrån prop. 2019/20:132, prop. 2019/20:151, prop. 2019/20:166, prop. 2019/20:77, prop. 2020/21:166, prop. 2021/22:89, prop. 2021/22:113 och prop. 2022/2023:52.

I förslaget när anstånden återinfördes 2020 bedömde regeringen att kostnadsräntan och en avgift på 0,3 procent per månad skulle avspegla den kreditrisk staten tar. I regeringens kalkyl var därför effekten på uppbördsförlusterna lika stor som intäkterna från kostnadsränta och anståndsavgift, se tabell 1.

Regeringen har i de följande förslagen hållit fast vid att kostnadsränta och en anståndsavgift på 0,3 procent skulle avspegla den risk staten tar. Vid förslag till förlängningar av anståndstiden har regeringen räknat med en lägre kreditrisk, och att en avgift på 0,2 procent skulle avspegla risken.⁵¹ På grund av att avgiften sänkts till 0,1 procent överstiger uppbördsförlusterna sammantaget intäkterna från kostnadsränta och anståndsavgift med 2 miljarder kronor i regeringens beräkningar (se tabell 5).

5.2 Riksrevisionens bedömning av statens nettokostnad

Vår bedömning av statens nettokostnad för anstånden baseras, i likhet med regeringens, på beräkningar av olika deleffekter (se faktaruta).

Upplåningskostnad, kostnadsränta och anståndsavgift

Vi har beräknat upplåningskostnad, kostnadsränta och anståndsavgift utifrån storleken på de utestående anstånden vid olika tidpunkter och gällande ränte- och avgiftssatser. Dessa beräkningar kan göras med ganska god säkerhet.

Uppbördsförlust

Effekten på uppbördsförlusten utgörs av skillnaden mellan faktiska uppbördsförluster och kontrafaktiska uppbördsförluster, det vill säga de uppbördsförluster som hade uppkommit om möjligheten till anstånd inte hade funnits.

Skatteverket har gjort beräkningar av den förväntade uppbördsförlusten till följd av anstånden. Beräkningen av konstaterade uppbördsförluster är gjord med god säkerhet. Beräkningen av framtida uppbördsförluster är inte lika säker.

Den kontrafaktiska uppbördsförlusten är svårbedömd. Den kontrafaktiska uppbördsförlusten beror bland annat på vilka finansieringskällor företagen hade använt om det inte hade funnits möjlighet att få anstånd.

5.2.1 Upplåningskostnad, kostnadsränta och anståndsavgift

Intäkterna från kostnadsränta och anståndsavgift, med avdrag för statens upplåningskostnad till följd av anstånden, uppgår till 3,9 miljarder kronor, sammantaget för åren 2020–2027, enligt våra beräkningar (se tabell 6). Det överensstämmer med regeringens bedömning (se tabell 5).

Intäkterna från kostnadsräntan är beräknade som den av Skatteverket fastställda basräntan, multiplicerad med utestående anstånd (se diagram 4). Basräntan baseras på räntan för sexmånaders statsskuldväxlar, vilken även är räntan på statens upplåning för senarelagda skattebetalningar till följd av anstånden i våra beräkningar. Intäkter och kostnader är periodiserade till det år de avser.

⁵¹ Se avsnitten om offentligfinansiell effekt i prop. 2019/20:132, prop. 2019/20:151, prop. 2020/21:77, prop. 2020/2021:166, prop. 2021/22:89 och prop. 2022/22:52.

Tabell 6 Statens upplåningskostnad och intäkter för anstånden, miljarder kronor

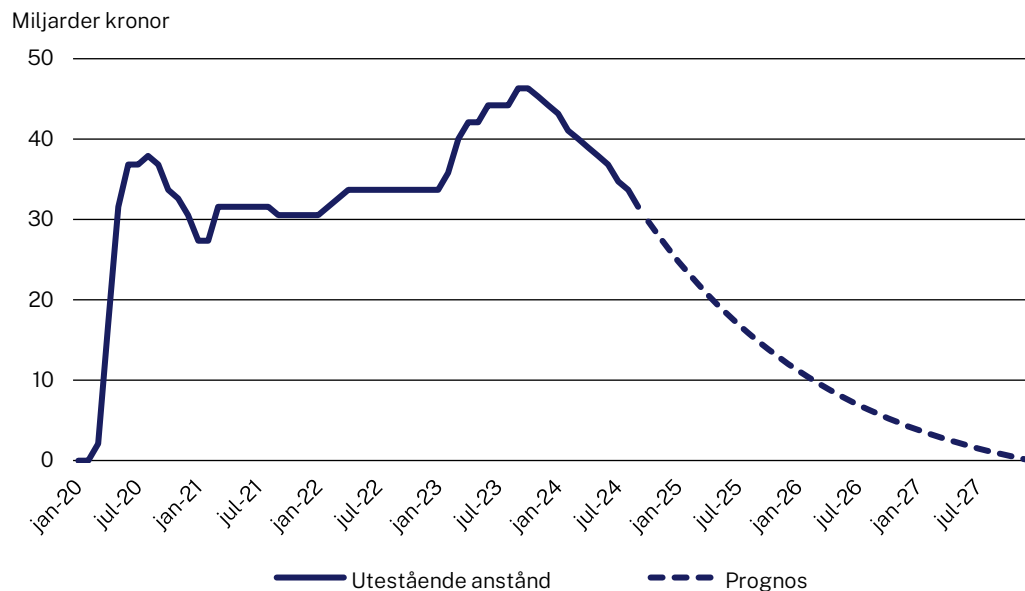
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2020–2027
Upplåningskostnad	0,0	0,1	–0,3	–1,5	–1,2	–0,4	–0,2	–0,0	–3,5
Kostnadsränta	0,3	0,4	0,5	1,7	1,6	0,5	0,2	0,1	5,2
Anståndsavgift	0,1	0,4	0,4	0,5	0,4	0,2	0,1	0,0	2,2
Intäkt, netto	0,4	0,9	0,6	0,8	0,8	0,4	0,1	0,0	3,9

Källa: Riksrevisionens beräkningar baserade på uppgifter från Skatteverket och Konjunkturinstitutet.

Att det finns skillnader mellan intäkterna från kostnadsräntan och upplåningskostnaden förklaras av beräkningsreglerna för basräntan. Golvet för basräntan är 1,25 procent. Statens upplåningskostnad var fram till slutet av 2022 betydligt lägre än så, periodvis till och med negativ. Det är den främsta förklaringen till skillnaden mellan statens upplåningskostnad och kostnadsräntan 2020–2022. Basräntan beräknas dessutom till 125 procent av räntan på statsskuldväxlarna. Det förklarar resterande skillnader.

Summerat över hela perioden beräknar vi att statens intäkter från kostnadsräntan överstiger upplåningskostnaden med 1,7 miljarder kronor.

Anståndsavgiften beräknar vi ger staten intäkter på 2,2 miljarder kronor. Enbart en liten del av dessa avser 2020, vilket beror på att avgift togs ut först från den sjunde kalendermånaden efter att anstånd beviljats.

Diagram 4 Utestående anstånd, utfall och prognos

Källa: Riksrevisionens beräkningar baserade på uppgifter från Skatteverket.

För tiden före den 1 oktober 2024 baseras beräkningarna på den faktiska utvecklingen av utestående anstånd. För tiden därefter baseras beräkningarna på en extrapolering av trenden under 2024, under antagandet att anstånden upphör i slutet av 2027.⁵² I beräkningarna av upplåningskostnad och kostnadsränta har vi använt prognoser på räntan på statsskuldväxlar i Konjunkturinstitutets prognos från september 2024.

5.2.2 Faktiska uppbördsförluster

Skatteverket har återkommande redovisat och analyserat den konstaterade uppbördsförlusten som uppkommit till följd av anstånden. De har också gjort bedömningar av hur stor den framtida uppbördsförlusten kan komma att bli.⁵³

Den aktuella uppbördsförlusten uppgick i september 2024 till cirka 8,6 miljarder kronor (se tabell 7). Av detta belopp kan 7,9 miljarder kronor ses som mer eller mindre definitiv, enligt Skatteverket. Det beror på att de avser anstånd för företag som hade en inledd konkurs. Antalet företag med en inledd konkurs, som också haft anstånd, var vid denna tidpunkt 8 610. Den genomsnittliga uppbördsförlusten som kan hänföras till anstånd uppgick därmed till cirka 920 000 kronor per företag med en inledd konkurs.⁵⁴

Sett per näringsgren är det företag inom byggverksamhet som hittills stått för de största uppbördsförlusterna, både i kronor räknat och i förhållande till storleken på beviljade anståndsbelopp. Företag inom grenarna tillverkning, handel, hotell- och restaurangverksamhet samt kultur, nöje och fritid har också stått för stora uppbördsförluster, men inte i förhållande till storleken på beviljade anståndsbelopp.⁵⁵

Skatteverket har beräknat ett intervall för den ytterligare uppbördsförlust som förväntas framöver på 8,1–15,1 miljarder kronor. Mitten av intervallet är 11,6 miljarder kronor (se tabell 7). De sista delbetalningarna av anstånden ska göras den 12 september 2027, med undantag för anstånd baserat på helårsredovisning av moms där de sista delbetalningarna ska göras den 17 januari 2028.

Tabell 7 Förväntade uppbördsförluster 2020–2028, företag med anstånd, miljarder kronor

	2020 – sept. 2024	Sept. 2024 – 2028	2020 – 2028
Uppbördsförluster	8,6	11,6 ± 3,5	20,2 ± 3,5

Källa: Skatteverket, 2024c.

⁵² Beviljade anstånd till aktiebolag har utgjort 93–96 procent av samtliga beviljade anstånd under perioden 2020–2023. I detta kapitel har vi därför räknat upp anstånden för aktiebolag med 1/0,95 för att det ska motsvara anstånden för samtliga företagsformer. Prognosen för utestående anstånd till aktiebolag (A), i miljarder kronor, beräknas på månadsdata med formeln $A(t) = 0,95 A(t-1) - 0,23$, där 0,95 är genomsnittlig tillväxtfaktor under 2024 och konstanten kalibrerad så att utestående anstånd når noll i december 2027.

⁵³ Skatteverket, 2024a, 2024b, 2024c.

⁵⁴ Skatteverket, 2024c.

⁵⁵ Skatteverket, 2024c.

I Skatteverkets beräkningar ingår inte uppbördsförluster för kostnadsränta och avgifter. De förväntade uppbördsförlusterna enligt Skatteverket motsvarar 18 procent av det totala beviljade anståndsbeloppet.⁵⁶ Om motsvarande andel tillämpas för att uppskatta storleken på uppbördsförlusterna för kostnadsränta och avgifter skulle det betyda ytterligare 1,3 miljarder kronor i uppbördsförluster.

Vid jämförelse med de kontrafaktiska uppbördsförlusterna räknar vi också med att de företag som inte kan betala tillbaka anstånden också har andra skatteskulder, som inte betalas. Hur stora dessa skulder är vet vi inte; vi låter det vara en okänd konstant C .

Sammanfattningsvis utgår vår beräkning av de faktiska uppbördsförlusterna från mitten av Skatteverkets intervall för uppbördsförluster från företagens obetalda anstånd, vår uppskattning av räntor och avgifter som inte kommer att betalas samt företagens övriga skatteskulder. Det ger följande resultat:

$$\text{Faktiska uppbördsförluster} = 20,2 + 1,3 + C.$$

5.2.3 Kontrafaktiska uppbördsförluster

I det kontrafaktiska tillståndet är allt likadant som i det faktiska tillståndet förutom att möjligheten till anstånd inte hade funnits. Övriga stödåtgärder hade varit desamma och kreditmarknaderna hade fungerat på samma sätt som i det faktiska tillståndet.

Beräkningen är uppdelad i tre delar:

1. uppbördsförluster från företag som försätts i konkurs i båda tillstånden och som hade haft banklån eller annan finansiering om anstånd inte hade funnits
2. uppbördsförluster från företag som försätts i konkurs i båda tillstånden och som inte hade haft banklån eller annan finansiering om anstånd inte hade funnits
3. uppbördsförluster från företag där anstånd har förhindrat konkurs.

Beräkningen kan göras med följande ekvation:

$$\text{Kontrafaktiska uppbördsförluster} = \underbrace{b \cdot C}_1 + \underbrace{(1 - b) \cdot (a \cdot 20,2 + C)}_2 + \underbrace{u \cdot K}_3,$$

där b är andelen företag som hade haft banklån eller annan finansiering i stället för anstånd, a visar hur stora skatteskulder företag utan möjlighet till banklån hade byggt upp i förhållande till skatteskulderna i det faktiska tillståndet (utöver C), K är antalet konkurser som anstånden har förhindrat och u är genomsnittlig uppbördsförlust vid dessa konkurser.

⁵⁶ Beräknat utifrån mitten av intervallet (20,2, se tabell 7) och att det totala beviljade anståndsbeloppet är 111 miljarder kronor (se avsnitt 2.3).

Vår bedömning utifrån vår analys av data, och andra studier, är att parametrarnas värden är omkring följande:

$$b = 0,20,$$

$$a = \frac{2,5}{5,2} \approx 0,48,$$

$$K = 0,$$

vilket ger följande:

$$\text{Kontrafaktiska uppbördsförluster} = 7,8 + C.$$

Vi antar att företagens övriga obetalda skatteskulder (C), som inte har med anstånd att göra, hade varit lika stora som i det faktiska tillståndet. I följande avsnitt beskriver vi ekvationens tre delar mer i detalj.

Del 1. En inte obetydlig andel av företagen hade troligen fått annan finansiering

Den kontrafaktiska uppbördsförlusten beror bland annat på i vilken utsträckning företagen som behöver finansiering kunde ha fått banklån eller annan finansiering. Våra beräkningar utgår från att en viss del av de företag som har haft anstånd hade kunnat få motsvarande banklån eller annan finansiering.

Vi vet inte hur stor andel av företagen som inte hade kunnat finna alternativ finansiering om det inte hade funnits möjlighet till anstånd. En del företag hade kunnat få banklån, till exempel genom den utlåning som Riksbanken stödde med fördelaktiga lån till bankerna och/eller genom Riksgäldens garantier för utlåning till små och medelstora företag. Företag som inte hade klarat bankernas kreditprövning hade inte haft den möjligheten, utan hade fått förlita sig på andra lån, eget kapital och de stödåtgärder som gav ersättning för olika kostnader (se avsnitt 2.1.3).

De företag som har försatts i konkurs hade sämre ekonomi än andra företag före pandemin (se tabell B7 i bilaga 3). Det är troligt att dessa företag hade haft förhållandevis svårt att finansiera sina skatteskulder på annat sätt än med anstånd. För att göra ett rimligt antagande utgår vi från att 20 procent av de företag med anstånd som försattes i konkurs 2020–2024 hade en soliditet före pandemin som var över medianen för alla företag, i den näringsgren och storleksklass företaget tillhör. Vi antar att dessa företag hade fått banklån eller annan finansiering, det vill säga vi sätter parametern b till 0,20.

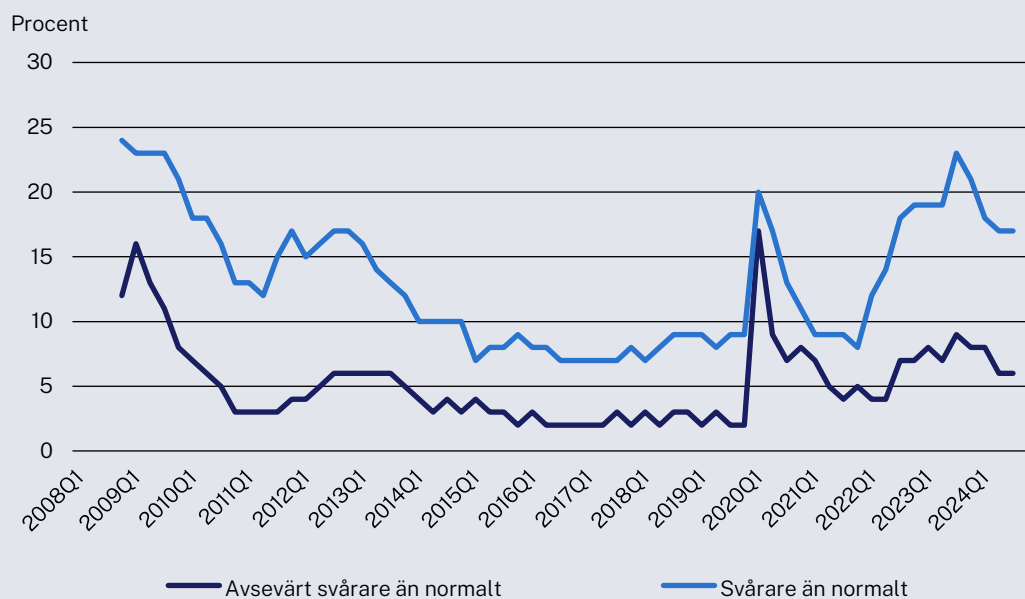
Vi antar att de företag som faktiskt har försatts i konkurs eller kommer att försättas i konkurs skulle ha försatts i konkurs även om möjligheten till anstånd inte hade funnits. Statens uppbördsförlust från dessa företag hade dock varit lägre, eftersom banker och andra fordringsägare hade burit en del av kreditförlusterna. Uppbördsförlusten från dessa företag hade enbart bestått av övriga skatteskulder (C).

Många företag ansåg att det var svårt att finansiera sin verksamhet i början av pandemin

I början av pandemin uppgav en stor andel av företagen i näringslivet att det var svårare eller avsevärt svårare än normalt att finansiera sin verksamhet (se diagram 5). Samtidigt rapporterade bland annat Riksbanken om snabbt ökad osäkerhet på finansmarknaderna. Svårigheten att finansiera sin verksamhet minskade sedan under 2020 och 2021 till mer normala nivåer. En väsentlig del av denna förbättring kan troligtvis vara en effekt av alla de statliga åtgärder som beslutades av riksdagen och Riksbanken.

Andelen av företagen som uppgav att de hade det svårare än normalt att finansiera sin verksamhet ökade igen under 2022 (se diagram 5). Stigande energipriser, inflation och räntor i spåret av Rysslands invasion av Ukraina är några tänkbara förklaringar. En stor del av de företag som uppgav att det varit avsevärt svårare än normalt att finansiera verksamheten fanns inom byggverksamhet. Det är förenligt med våra resultat angående träffsäkerheten där vi ser att företag inom byggverksamhet var underrepresenterade bland företagen med anstånd under 2020–2021, men att andelen byggföretag med anstånd ökade efter det (se bilaga 2).

Diagram 5 Andel av företagen i näringslivet som bedömt att det är svårare eller avsevärt svårare än normalt att finansiera företagets verksamhet

Källa: Konjunkturinstitutet, konjunkturbarometern.

Del 2. Mindre skatteskulder för de som försätts i konkurs

Vad gäller de företag som inte hade kunnat få banklån antar vi att de hade byggt upp en skatteskuld, innan de hade försätts i konkurs. Skattekontot stäms dock av en gång per månad. När ett företag har ett tillräckligt stort underskott på skattekontot vid två avstämningar i rad lämnas underskottet till Kronofogden för indrivning.

Vi räknar därför med att uppbördsförlusterna från ett företag som hade försatts i konkurs i det kontrafaktiska tillståndet uppgår till som mest två månaders arbetsgivaravgifter och avdragen skatt samt tre månaders moms (för att ta hänsyn till de företag som betalar moms kvartalsvis). Moms utgör i genomsnitt hälften av företagets anståndsutrymme. Vi räknar därför med att uppbördsförlusterna i det kontrafaktiska tillståndet motsvarar 2,5 månaders skatt.

Vi sätter 2,5 månaders skatt i relation till de faktiska uppbördsförlusterna, ej inräknat uppbördsförlusten för kostnadsränta och anståndsavgift eller övriga skatteskulder. Vi antar att företagen har beviljats så stora anstånd som varit möjligt enligt de regler som gällde när deras ej återbetalade anstånd överlämnades till Kronofogden för indrivning. Vi uppskattar att de ej återbetalade anstånden i genomsnitt har motsvarat 10,4 månaders skatt.⁵⁷ Enligt Skatteverket har de uppbördsförluster som kommer från anstånd motsvarat ungefär hälften av anståndsbeloppen för de företag som har haft anstånd och gått i konkurs.⁵⁸ Hälften av 10,4 månaders skatt är 5,2 månaders skatt.

Vi antar därför att statens uppbördsförlust vid en konkurs i det kontrafaktiska tillståndet, från företag som inte hade kunnat få banklån eller annan finansiering, hade varit 48 procent ($a = 2,5/5,2$) av obetalda anstånd i det faktiska tillståndet, plus övriga skatteskulder (C).

Del 3. Fler företag hade kanske försatts i konkurs

Om anstånden har förhindrat konkurser tillkommer en kontrafaktisk uppbördsförlust från de företag som försätts i konkurs i det kontrafaktiska tillståndet men inte i det faktiska tillståndet.

Vi har i granskningen inte funnit stöd för att anstånden har förhindrat några konkurser fram till september 2024. Vår bästa bedömning är därför att K är noll.

Uppbördsförlusten från förhindrade konkurser (u) behöver vi egentligen inte ha någon uppfattning om. Men för alternativa beräkningar, där K är större eller mindre än noll, antar vi att uppbördsförlusten är 1 miljon kronor per förhindrad konkurs.

5.2.4 Effekt på uppbördsförluster

Vår beräkning av anståndens effekt på uppbördsförlusterna är skillnaden mellan de faktiska och de kontrafaktiska uppbördsförlusterna, det vill säga:

$$\begin{aligned}\text{Effekt på uppbördsförluster} &= (20,2 + 1,3 + C) - (7,8 + C) \\ &= 13,7.\end{aligned}$$

⁵⁷ Baserat på uppgiften *Ej betalat, restfört* i *Månadstabell över anstånd som upphör* i Skatteverket, 2024c.

⁵⁸ Skatteverket, 2024c.

5.2.5 Anståndens offentligfinansiella effekt

Våra beräkningar av anståndens offentligfinansiella effekt sammanfattas i tabell 8. Vi kan med ganska god säkerhet uppskatta statens upplåningskostnader för anstånden, likaså statens intäkter i form av kostnadsränta och anståndsavgift. Beräkningen av de faktiska uppbördsförlusterna bygger på Skatteverkets bedömning. Beräkningen av de kontrafaktiska uppbördsförlusterna är mer osäker.

Vår sammantagna bedömning är att nettokostnaden för anstånden är omkring 10 miljarder kronor.

Tabell 8 Riksrevisionens uppskattning av den offentligfinansiella effekten av tillfälliga anstånd

Miljarder kronor		
A	Upplåningskostnad	-3,5
B	Kostnadsränta och anståndsavgift	7,4
C	Effekt på uppbördsförluster	-13,7
A + B + C	Offentligfinansiell effekt	-9,8

Anm.: Beräknat utifrån mitten av intervallet för Skatteverkets beräkningar av förväntade uppbördsförluster. Belopp med minustecken försvagar de offentliga finanserna.

5.3 Utvärdering av regeringens beräkning

5.3.1 Svårt att få ihop regeringens kalkyl

Regeringen bedömde i sina konsekvensbeskrivningar att nettokostnaden för åtgärden skulle uppgå till ungefär 2,6 miljarder kronor, summerat över tid (se tabell 5). För att den kalkylen ska gå ihop krävs det andra antaganden än de vi har gjort.

Exempelvis hade parametern b minskat från 0,20 till 0,10 om andelen företag med banklån eller liknande hade varit hälften av vad vi antagit. Om företagen hade kunnat bygga upp tre i stället för två månaders arbetsbetsgivaravgifter och avdragen skatt, samt tre månaders moms hade parametern a ökat från 0,48 till 0,58 ($= 3,0/5,2$). Om dessutom varje förhindrad konkurs hade minskat uppbördsförlusterna med 1 miljon kronor är parametern u lika med 0,001. I detta exempel krävs det att anstånden har förhindrat 4 500 konkurser, för att nettokostnaden ska bli 2,6 miljarder kronor.⁵⁹

För att bedöma om det är ett rimligt antagande att åtgärden har förhindrat 4 500 konkurser kan det jämföras med antalet företag som har försatts i konkurs under senare år. Under åren 2017–2019 försattes i genomsnitt knappt 7 000 företag i konkurs per år, likaså under pandemiåren 2020–2021. Sedan dess har antalet

⁵⁹ Antalet konkurser är bestämt av att $K = 4\,512$ löser ekvationen $-3,5 + 7,4 - (20,2 + 1,3) + (1 - b) a 20,2 + u K = -2,6$, givet att $a = 3,0/5,2$, $b = 0,10$ och $u = 0,001$.

konkurser ökat. Åren 2022–2023 försattes i genomsnitt nästan 8 000 företag i konkurs per år.⁶⁰ År 2024 till och med augusti har drygt 7 000 företag försatts i konkurs.⁶¹

Våra resultat i kapitel 4 tyder på att anstånden har haft en positiv effekt på företagens ekonomiska situation, men att detta fram till september 2024 inte har gett avtryck i konkursstatistiken. Vi har svårt att se att anstånden skulle förhindra ett så stort antal konkurser som krävs för att regeringens kalkyl ska gå ihop utan att det vid denna tidpunkt skulle märkas i konkursstatistiken.

5.3.2 Regeringens beräkning av effekten på uppbördsförlusterna var för enkel

Det finns flera möjliga förklaringar till regeringens underskattning av åtgärdens kostnad.

Omfattningen av åtgärden kan ha underskattats, till exempel för att fler företag än beräknat sökte anstånd. Regeringen har i förslagen om utökade anståndsmöjligheter redovisat sina bedömningar av hur utestående anståndsbelopp påverkas av förslagen.⁶² Vi har jämfört utestående anståndsbelopp i regeringens bedömningar med senaste data från Skatteverket. Så vitt vi kan se har regeringen inte nämnvärt underskattat det utestående anståndsbeloppet.

En annan felkälla är ränteantaganden. När åtgärden återinfördes 2020 var statens upplåningskostnad negativ till följd av de låga marknadsräntorna. Det var svårt att vid detta tillfälle bedöma när räntorna skulle återgå till mer normala nivåer, vilket kan ha påverkat regeringens beräkningar. Summan av upplåningskostnad, kostnadsränta och anståndsavgift skiljer sig inte åt mellan våra beräkningar – baserade på räntans faktiska utveckling – och regeringens. En förklaring kan vara att eventuella prognosfel på marknadsräntan har effekter både på upplåningskostnad och kostnadsränta, som till viss del tar ut varandra.

Huvudförklaringen till regeringens underskattning av åtgärdens kostnad finns snarast i beräkningarna av effekten på uppbördsförlusterna. Här har regeringen helt enkelt utgått från att en anståndsavgift på 0,3 procent tillsammans med kostnadsräntan skulle täcka kreditrisken. En mer utvecklad modell för att beräkna effekten på uppbördsförlusterna hade behövts för att tydliggöra kostnaderna för åtgärden.

⁶⁰ 88 procent av konkurserna 2017–2023 avser aktiebolag.

⁶¹ Enligt uppgifter i Tillväxtanalys statistikdatabas.

⁶² Se avsnitten om offentligfinansiell effekt i prop. 2019/20:132, prop. 2019/20:151, prop. 2020/21:77, prop. 2020/2021:166, prop. 2021/22:89 och prop. 2022/22:52.

6 Skatteverkets arbete med att förhindra missbruk av tillfälliga anstånd

Kontroller för att förhindra missbruk av de tillfälliga anstånden måste göras innan anstånd beviljas för att vara effektiva. När pengar väl har betalats ut till ett oseriöst företag är det svårt för Skatteverket att få tillbaka dem.

Vi har funnit vissa brister i Skatteverkets kontroller av företag som har sökt anstånd. Skatteverket har inte förhindrat att de tillfälliga anstånden har kunnat missbrukas. Det beror på att det inte har varit tydligt för Skatteverket vad som utgör skäl för att avslå en ansökan.

Granskningen visar också att Skatteverkets kontroll för att förhindra missbruk har blivit mer tidseffektiv efter hand. Skatteverket införde maskinellt genererade riskurval ett och ett halvt år efter att de tillfälliga anstånden återinfördes. Då kunde ansökningar med högst risk för fusk och fel utredas mer grundligt samtidigt som ansökningar för majoriteten företag kunde handläggas snabbt.

6.1 Skatteverket har fattat över en halv miljon beslut

Skatteverkets kontroll för att motverka missbruk av de tillfälliga anstånden ska ses mot bakgrund av att Skatteverket har fattat beslut i en stor mängd ärenden. Beslut har fattats om anstånd, förlängning av anstånd, avbetalningsplan och återkallande av anstånd. Skatteverket har fram till november 2024 fått in cirka 535 000 ansökningar om anstånd, förlängning av anstånd och avbetalningsplan.⁶³

Totalt ansökte omkring 73 000 företag om tillfälliga anstånd. Av dessa fick omkring 9 300 av olika anledningar inget anstånd.⁶⁴

Skatteverket har möjlighet att under vissa omständigheter återkalla anstånd på eget initiativ. Det har framför allt gjorts när företag har försatts i konkurs. Omkring 8 600 företag med anstånd hade försatts i konkurs i september 2024. Skatteverket har också återkallat anstånd för drygt 1 000 företag med anledning av att företaget har skatteskulder som har lämnats till Kronofogden för indrivning efter att företaget har beviljats förlängd anståndstid med avbetalningsplan. Färre än 20 anstånd har återkallats för att den skattskyldige har näringsförbud, och färre än 10 anstånd har återkallats med anledning av felaktiga uppgifter från företaget eller av synnerliga skäl.⁶⁵

Betydligt fler anstånd har återkallats på initiativ av företaget som har anstånd. Omkring 28 600 företag har nyttjat den möjligheten.⁶⁶

⁶³ Mejl från företrädare för Skatteverket, 2024-11-12.

⁶⁴ Mejl från företrädare för Skatteverket, 2024-12-09.

⁶⁵ Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10 samt mejl från företrädare för Skatteverket, 2024-11-12 och 2024-11-19.

⁶⁶ Skatteverket, 2024c.

6.2 Risker för missbruk

6.2.1 Definition av missbruk

Vi använder termen missbruk för att benämna företeelsen att företag får tillfälligt anstånd trots att företaget missköter sin ekonomi eller inte har för avsikt att betala tillbaka pengarna. Utgångspunkt är regeringens förarbetsuttalanden till lagen om anstånd i vissa fall. Regeringen skrev följande:

Den nya anståndsmöjligheten får inte innebära att företag som missköter sin ekonomi eller är oseriösa på annat sätt gynnas. Vidare bör exempelvis företag som har icke försumbara skatteskulder inte kunna beviljas anstånd. Regeringen föreslår därför att anstånd ska kunna beviljas endast om inte särskilda skäl talar emot det. Det ska således ankomma på Skatteverket att i det enskilda fallet göra en prövning av om anstånd bör beviljas.⁶⁷

Skatteverkets möjlighet att förhindra missbruk hör således samman med prövningen av ansökningar om anstånd. Ansökningarna ska beviljas om inte särskilda skäl talar emot det. Vi utesluter inte att särskilda skäl kan föreligga utan att det är fråga om försök till missbruk av anstånden.

6.2.2 Särskilda skäl är avgörande för om tillfälliga anstånd beviljas

Bevisbördan för att inte bevilja en ansökan om tillfälliga anstånd ligger hos Skatteverket. Skatteverkets bedömning av vad som utgör särskilda skäl har inte varit given. Det beror på att Skatteverket anser att det inte tydligt har framgått vad som utgör särskilda skäl. Skatteverket har till oss framhållit att begreppet särskilda skäl enbart är generellt beskrivet i lag och förarbeten. Det finns inga direkta villkor som ska vara uppfyllda för att företaget ska beviljas anstånd. I förarbeten beskrivs dock ett antal omständigheter som talar emot att bevilja anstånd, men en samlad bedömning görs i varje enskilt fall. I situationer där det står och väger har Skatteverket beslutat att ärenden ska bedömas till den ansökandes fördel.⁶⁸

Enligt Skatteverket har det funnits en risk för att företag som inte borde ha fått anstånd ändå har fått ansökan beviljad. Skatteverket framhåller att om de inte har bedömt att det föreligger särskilda skäl som talar emot ett beviljande av anstånd kan beviljandet dock inte anses direkt felaktigt.⁶⁹

⁶⁷ Prop. 2008/09:113, s. 9.

⁶⁸ Skatteverket, *Arbetsbeskrivning*, 2023.

⁶⁹ Mejl från företrädare för Skatteverket, 2024-10-23.

Särskilda skäl som talar emot att bevilja tillfälligt anstånd

Skatteverket har utifrån regeringens förarbetsuttalanden bedömt att särskilda skäl som talar emot att bevilja anstånd föreligger i följande fall (året på förarbetet inom parentes).⁷⁰

Kreditrisken för staten är större än normalt (2009)

Särskilda skäl som talar emot att anstånd medges är att ett beviljat anstånd skulle innebära en större kreditrisk för staten än normalt. Om det framstår som sannolikt att sökanden inte kommer att kunna fortsätta sin verksamhet, eller kommer att avsluta den utan att kunna betala alla sina skulder, kan det finnas anledning att inte bevilja anstånd.

Omständigheter som bör påverka kreditriskbedömningen är till exempel att sökanden har mer än försumbara skulder som är överlämnade för indrivning. För kreditriskbedömningen spelar det ingen roll om skulderna är till staten eller till enskilda.

Det finns omständigheter som kan medföra återkallande av F-skatt (2009)

Särskilda skäl mot anstånd anses också finnas om det finns omständigheter som kan medföra att sökandens godkännande för F-skatt ska återkallas. Motsvarande bedömning ska göras även för den som inte har något godkännande för F-skatt.

Det finns indikationer på missbruk (2023)

Om det i samband med prövning av anståndsansökan finns indikationer på missbruk utgör det skäl för att neka anstånd. En sådan indikation kan vara att det strax före ansökan lämnas in har genomförts styrelseändringar i företaget. En annan relevant omständighet är om F-skatten kan komma att återkallas på grund av omständigheter som kan hänföras till företagsledaren.

Skatteverkets bedömning att indikationer på missbruk utgör skäl för att neka anstånd gjordes först 2023, efter ett förtydligande från regeringen.⁷¹ Vi kan konstatera att regeringens förtydligande har gjorts utan att föreslå några ändringar i lagen.

Det finns även efter regeringens förtydligande ett visst tolkningsutrymme av vad som kan utgöra särskilda skäl. Enligt Skatteverket skulle kontrollarbetet ha underlättats om regeringen till exempel hade förtydligat vilka kreditrisker som var rimliga för staten att ta. Tydligare skrivningar i förarbetena om vad som kan utgöra särskilda skäl hade enligt Skatteverket skapat en bättre förutsägbarhet för både Skatteverket och företagen samt gjort det enklare att komma åt misstänkt fusk.⁷²

⁷⁰ Skatteverket, "Vad innebär särskilda skäl som kan tala emot ett anstånd?", hämtad 2024-12-19.

⁷¹ Se prop. 2012/2013:52.

⁷² Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10.

Skatteverket framhåller att även om snävare bedömningar i vissa fall kan ha varit möjliga inom rådande lagstiftning, var lagstiftarens intention med de tillfälliga anstånden att hjälpa företag under en svår tid. Skatteverket framhåller att stort fokus har legat på det större samhällsperspektivet.⁷³

6.2.3 Identifierade risker för missbruk

Störst risk för missbruk när anstånd ska beviljas

Skatteverket bedömer att risken för missbruk är som störst i de fall då det uppstår ett överskott på skattekontot, eftersom överskott på skattekontot kan betalas ut till företaget. Skatteverket konstaterar att när pengar väl har betalats ut till ett oseriöst företag är det svårt att få tillbaka dem.⁷⁴

Vid förlängning av anstånd uppstår det i normalfallet inget överskott på företagets skattekonto. Skatteverket bedömer risken för missbruk som låg i dessa fall.⁷⁵

Kontroller för att förhindra missbruk måste följaktligen göras innan anstånd beviljas för att vara effektiva. Möjligheten att återkalla anstånd väger utifrån ett kontrollperspektiv därför inte lika tungt som möjligheten att neka anstånd.

Risk för missbruk med stora belopp som kan betalas ut retroaktivt

Skatteverket upplever inte anståndstiden som en faktor som påverkar missbruk utan uppger att det främst är storleken på anståndsbeloppet, och anståndsbelopp som kan betalas ut retroaktivt, som är relevant vid missbruk. Skatteverket uppger att anstånden blev mer utsatta för missbruk när antalet redovisningsperioder som anstånd kan beviljas för ökades och anståndsutrymmet således blev större.

Sammantaget innebär detta en risk för att oseriösa aktörer har kunnat dra nytta av ett företags historiska skattebetalningar.⁷⁶

Skatteverket har inte sett någon skillnad i missbruk mellan de olika skatteslagen. När anstånden återinfördes under pandemin blev det möjligt att få anstånd även med inbetalning av moms, vilket inte var fallet under finanskrisen. Däremot fördubblade momsen anståndsutrymmet, vilket i sig har ökat risken för missbruk.⁷⁷

Skatteverket har uppmärksammat Finansdepartementet på risker

Skatteverket har uppmärksammat att det har funnits möjlighet för oseriösa aktörer att utnyttja systemet med tillfälliga anstånd. Skatteverket har varje gång anstånden har förlängts eller nya perioder tillkommit påpekat risken för missbruk både i remissvar och i kontakter under hand med Finansdepartementet. De har informerat

⁷³ Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10.

⁷⁴ Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10.

⁷⁵ Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10.

⁷⁶ Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10.

⁷⁷ Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10.

om konkreta fall, möjliga sätt att missbruka anstånden och risken för ytterligare kreditförluster för staten.⁷⁸

Ett exempel är Skatteverkets remissvar på förslaget om den senaste utökningen av möjligheten till anstånd, som genomfördes 2023.⁷⁹ Skatteverket tillstyrkte förslaget men påpekade samtidigt att utökningen innebar en uppenbar risk för fortsatt och utökat missbruk. Skatteverket ansåg att det vore angeläget att företag som inte tidigare ansökt om och beviljats anstånd borde få en begränsad möjlighet att göra det, i syfte att begränsa missbruk av reglerna. Regeringen ansåg att det var angeläget att risken för missbruk av tillfälliga anstånd begränsas. Men regeringen ansåg även att det befintliga regelverket redan innehöll verktyg för att motverka att reglerna missbrukas. Att det i samband med ansökan finns indikationer på missbruk utgör, enligt regeringen, naturligtvis skäl för att neka ansökan. Regeringen gick därför inte Skatteverket till mötes. Däremot exemplifierades ytterligare omständigheter som talade för att neka en ansökan.⁸⁰

6.3 Skatteverkets arbete för att motverka missbruk

6.3.1 Störst erfarenhet på Borgenärsenheten

När tillfälliga anstånd återinfördes 2020 arbetade drygt trehundra medarbetare från olika delar av Skatteverket med ansökningarna. Den del av Skatteverket som är huvudansvarig för anstånden är Borgenärsenheten. Enhetens syfte är att få betalt för skulder för vilka Skatteverket är borgenärsföreträdare och att förhindra fortsatt uppbyggnad av sådana skulder samt i förekommande fall förebygga och motverka ekonomisk brottslighet och skatteundandragande. Vanligtvis hanterar enheten frågor såsom konkursansökningsärenden och återkallelse av F-skatt. Bedömningarna av ansökningar om tillfälligt anstånd liknar till viss del rutinerna kring återkallelse av F-skatt, vilket alltså är den typen av bedömningar som de är vana vid att göra.⁸¹

När arbetet med anstånden var som mest intensivt arbetade flera olika delar av Skatteverket med handläggningen. För de avdelningar som i normalfallet inte arbetar med den här typen av bedömningar i lika stor omfattning som Borgenärsenheten hölls genomgångar och det fanns gemensamma ytor för diskussioner. Det fanns även olika typer av stödfunktioner och det skapades telefonslingor för dem som behövde stöd i sin handläggning.⁸²

Arbetet med tillfälliga anstånd sysselsatte i oktober 2024 drygt 100 medarbetare från Borgenärsenheten, dock inte på heltid. De tillfälliga anstånden är det enda pandemi-relaterade stödet som krävde resurser av Skatteverket under hösten 2024.⁸³

⁷⁸ Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10.

⁷⁹ Skatteverket, *Promemorian Utökade möjligheter till tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt*, remissvar, 2023.

⁸⁰ Prop. 2022/23:52.

⁸¹ Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10, och mejl från företrädare för Skatteverket, 2025-01-10.

⁸² Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10.

⁸³ Mejl från företrädare för Skatteverket, 2024-11-20.

6.3.2 Det dröjde med ett maskinellt genererat riskurval

Sedan hösten 2021 har alla företag som ansöker om anstånd eller förlängning av anstånd sorterats maskinellt för att generera ett riskurval. Urvalsgrunderna är baserade på tidigare erfarenheter på Skatteverket och en löpande analys av tidigare anståndsärenden. Detta har genererat ett antal parametrar som indikerar en förhöjd risk för missbruk av anstånden.⁸⁴

Det maskinella riskurvalet infördes ett och halvt år efter att de tillfälliga anstånden återinfördes. Då hade drygt hälften av det totala anståndsbeloppet redan beviljats.⁸⁵ Enligt Skatteverket berodde fördröjningen på att Skatteverkets fokus låg på att skapa en fungerande process för ansökning om anstånd. Detta i kombination med att anstånden togs i bruk samtidigt som en omställning till distansarbete skulle ske omgående och existerande system anpassas för att fungera för arbetet med de tillfälliga anstånden, gjorde att det dröjde.⁸⁶ Det tog också tid att identifiera relevanta risker. Det framkom inte från start exakt vilka risker, vilka angrepp och vilket fusk lagen skulle leda till. Det var något Skatteverket lärde sig efter hand. Urvalsgrunderna uppdaterades baserat på de erfarenheterna.⁸⁷

Även om det är svårt att på förhand förutspå nya typer av missbruk, har Skatteverket sedan tidigare diger kunskap om fusk och missbruk i andra sammanhang. Den kunskapen hade med fördel kunnat användas för att tidigare generera ett maskinellt riskurval.

Skatteverket uppskattar att minst 9 577 ansökningar, fördelat på minst 1 715 unika företag, har hamnat i riskurvalet.⁸⁸

6.3.3 Fördjupad utredning vid relevanta urvalsträffar

Om ett ärende har hamnat i riskurvalet görs en bedömning av om det är en relevant urvalsträff. Skatteverket uppskattar att urvalsträffen har bedömts vara relevant i 70–90 procent av fallen. I de fallen har Skatteverket gjort en fördjupad utredning av företaget. Utredningarna har gjorts av en särskild arbetsgrupp. Den har bland annat använt Ekobrottsmyndighetens checklista för att upptäcka oseriösa aktörer.⁸⁹ Arbetsgruppen har även gjort fördjupade utredningar av ansökande företag efter signaler från andra delar av Skatteverket.⁹⁰

Om den fördjupade kontrollen har visat att det finns särskilda skäl att inte bevilja anstånd har ansökan avslagits. Om det inte har funnits särskilda skäl har den

⁸⁴ Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10.

⁸⁵ Se diagram 1.

⁸⁶ Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10.

⁸⁷ Mejl från företrädare för Skatteverket 2024-12-11.

⁸⁸ Mejl från företrädare för Skatteverket, 2024-12-09.

⁸⁹ Ekobrottsmyndigheten, "Checklista: Undvik oseriösa aktörer", hämtad 2024-12-12.

⁹⁰ Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10.

beviljats. Skatteverkets rutiner för att göra dessa bedömningar har utvecklats allt eftersom nya frågeställningar och företeelser har uppstått.⁹¹

Som nämnts tidigare förtydligade regeringen 2023 att indikationer på missbruk kan utgöra ett skäl att neka anstånd.⁹² Sedan dess har Skatteverket enligt egen uppskattning kunnat avslå 90–95 procent av de ansökningar där de har sett tydliga indikationer på missbruk.⁹³

6.3.4 Kontrollen har blivit mer tidseffektiv

Den maskinella genereringen av riskurval har inneburit att kontrollen för att förebygga missbruk har blivit mer tidseffektiv. Ansökningar med högst risk för fusk och fel har tillförts tid och resurser utan att processen gjorts långsammare för den majoritet av företag som inte har hamnat i riskurvalet.

Skatteverket uppger att handläggningen av ärenden hade blivit långsammare om inte den maskinella sorteringen till ett riskurval hade införts. Varje enskild handläggare hade i varje enskilt ärende behövt göra mer omfattande kontroller. Nya risker har kunnat läggas in i den maskinella sorteringen i stället för att handläggarna successivt skulle kontrollera mer och mer.⁹⁴

6.3.5 Ansökningar som inte kräver fördjupad utredning

Om företaget inte ingår i riskurvalet hanteras ansökan enligt fastställda rutiner.⁹⁵ En sådan ansökan hanteras väsentligt snabbare, på drygt en timme, jämfört med de ansökningar som kräver fördjupad handläggning. Handläggaren gör kontroller utifrån Skatteverkets bedömning av vad som kan vara särskilda skäl. Det innebär en kontroll mot skattekontot för att se att inga skulder har överlämnats till Kronofogden. Om det finns ett underskott på skattekontot görs en individuell bedömning gällande bland annat hur länge underskottet har funnits, om det riskerar att gå till Kronofogden, om företaget har varit restfört tidigare eller om det finns andra brister.⁹⁶

Det kontrolleras även att redovisning har lämnats (inkomstdeklaration, momsdeklaration, arbetsgivardeklaration). Handläggaren kontrollerar också om det finns andra pågående ärenden eller något avvikande; i så fall görs en utökad kontroll. Vidare kontrolleras att ansökan inte överlappar perioder som företaget redan ansökt för. Vid bifall dokumenteras ingenting utöver ansökan i ärendeakten. Har skatterna

⁹¹ Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10.

⁹² Se prop. 2022/23:52.

⁹³ Skatteverket har inte haft möjlighet att ta fram data, men har gjort en uppskattning. Mejl från företrädare för Skatteverket, 2025-01-10.

⁹⁴ Mejl från företrädare för Skatteverket, 2024-12-13.

⁹⁵ Se exempelvis Skatteverket, *Arbetsbeskrivning*, 2023.

⁹⁶ Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10.

sedan tidigare betalats in och inget underskott på skattekontot finns, resulterar det i ett överskott på skattekontot som kan betalas ut till företaget.⁹⁷

I händelse av att handläggare har behövt ytterligare stöd för att bedöma om det föreligger särskilda skäl eller ej har de haft möjlighet att anvisa ärendet till medarbetare på Borgenärsenheten.⁹⁸ Det har dock varit upp till en enskild handläggare att i slutändan fatta beslut om huruvida särskilda skäl föreligger utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.⁹⁹

Vi konstaterar att det saknas dokumentation vid beviljande av anstånd. Även om ansökan beviljas kan beslutet ha föregåtts av bedömningar av huruvida särskilda skäl föreligger eller ej. Bristen på dokumentation gör det svårt att bedöma om företag har behandlats likvärdigt. Om Skatteverket hade dokumenterat de bedömningar som har gjorts i alla gränsfall, inte bara vid avslag, hade en dokumenterad erfarenhetsbank kunnat byggas upp som hade kunnat komma till nytta vid bedömningar av företag i gränslandet mellan beviljande och avslag. Även om diskussioner och frågestunder har hållits finns det en risk att inte samma anställda arbetar kvar vid en eventuell framtida tillämpning av lagstiftningen och kunskapen går då förlorad. Ytterligare dokumentation hade visserligen tagit tid i anspråk, men det hade samtidigt kunnat leda till snabbare bedömningar och möjligen kunnat förhindra missbruk.

6.3.6 Grova fall av missbruk anmäls

Det har rapporterats i media om att det kan ha förekommit planerade konkurser i syfte att inte återbetala anståndsbelopp.¹⁰⁰ En planerad konkurs innebär att företag själva ansöker om konkurs i syfte att bland annat bli av med sina skatteskulder.

Skatteverket är medvetna om problematiken. Enligt Skatteverket kan en viss del av de bolag som riskerar att använda sig av planerade konkurser fångas upp i det riskbaserade urvalet nämnt i avsnitt 6.3.2. Skatteverket framhåller dock att sorteringen till riskurvalet sker vid ansökningstillfället och vid den tidpunkten är det svårt att förutspå hur det ansökande företaget har tänkt att agera i framtiden. Mot bakgrund av det anser Skatteverket att de har varit begränsade i att förhindra att anståndsmöjligheten utnyttjas genom ett sådant förfarande.¹⁰¹ Vid en eventuell konkurs är det konkursförvaltarens uppdrag att bedöma om exempelvis tillgångar har förts ut ur ett företag. Skatteverket gör därför normalt sett ingen egen utredning utan bevakar enbart sina fordringar vid en konkurs.¹⁰²

Skatteverket har i ett antal fall gjort bedömningen att missbruk av anståndsmöjligheterna har skett på ett sådant sätt att det varit aktuellt att överlämna

⁹⁷ Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10.

⁹⁸ Skatteverket, *Arbetsbeskrivning*, 2023.

⁹⁹ Mejl från företrädare för Skatteverket 2024-12-13.

¹⁰⁰ Dagens industri, "Företagare erbjuds hjälp att lura staten", hämtad 2014-11-20.

¹⁰¹ Mejl från företrädare för Skatteverket, 2024-12-06.

¹⁰² Mejl från företrädare för Skatteverket, 2024-12-06.

en brottsanmälan för vidare utredning.¹⁰³ Om någon uppenbart utnyttjat möjligheterna till att beviljas anstånd helt i strid med syftet skulle det kunna bli aktuellt för Skatteverket att ansöka om ett företrädaransvar gentemot en företrädare som agerat uppsåtligt.¹⁰⁴ Ett företrädaransvar innebär att en legal eller faktisk företrädare kan bli betalningsansvarig för bolagets obetalda skatter och avgifter.¹⁰⁵

6.4 Anstånden krävde omprioriteringar i verksamheten

För att hantera de tillfälliga anstånden och andra stödåtgärder som infördes med anledning av pandemin har Skatteverkets arbete med konkursansökningar prioriterats ner. Det finns därför risk för att företag med anstånd är en del av den ”konkursskuld” som har uppkommit till följd av detta. Prioriteringen gjordes med hänsyn till den budget som fanns tillgänglig för de tillfälliga anstånden samt Skatteverkets skyldighet att hantera externa ärenden före interna.¹⁰⁶

Skatteverket har också haft svårt att hinna med handläggningen i samband med vissa regeländringar. Vid två tillfällen kom ikraftträdandetidpunkten för förlängning av anstånden nära inpå förfallodatum för företagens skattebetalningar. Vid dessa tillfällen avstod Skatteverket från att lämna över skatteskulder till Kronofogden för indrivning.¹⁰⁷ Beslutet omfattade alla företag, inte bara dem med anstånd.¹⁰⁸

¹⁰³ Mejl från företrädare från Skatteverket 2024-12-06.

¹⁰⁴ Skatteverkets ställningstagande dnr 8-723825.

¹⁰⁵ En legal företrädare är exempelvis styrelsen i ett aktiebolag.

¹⁰⁶ Mejl från företrädare för Skatteverket, 2024-10-23.

¹⁰⁷ Med stöd av 70 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244).

¹⁰⁸ Intervju med företrädare för Skatteverket, 2024-10-10.

7 Slutsatser och rekommendationer

Riksrevisionen har granskat om tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt har varit en effektiv åtgärd. Syftet med åtgärden har varit att underlätta för i grunden sunda och livskraftiga företag med tillfälliga likviditetsproblem.

Den övergripande slutsatsen är att de tillfälliga anstånden har varit en förhållandevis effektiv åtgärd. Åtgärden har snabbt förbättrat likviditeten i näringslivet och förbättrat företagens ekonomiska situation. Däremot finner Riksrevisionen inget stöd för att åtgärden har förhindrat konkurser. Riksrevisionen bedömer att statens kostnad för åtgärden kommer att bli högre än vad regeringen har räknat med. Skatteverkets kontroll för att förhindra missbruk av anståndsmöjligheten har varit förhållandevis effektiv.

Riksrevisionen lämnar rekommendationer till regeringen som syftar till att få åtgärden att fungera mer effektivt om möjligheten till anstånd återinförs vid en kommande kris.

7.1 Sammanfattande iakttagelser

Riksrevisionen bedömer att åtgärdens träffsäkerhet i vissa avseenden har varit god. Åtgärden har ökat likviditeten i näringslivet under pandemin, och de anstånd som beviljades 2023 gick i ganska stor utsträckning till företag med höga elkostnader. Företag som kunde betraktas som de minst sunda och livskraftiga före pandemin är dock tydligt överrepresenterade bland de företag som har haft anstånd.

Riksrevisionen bedömer vidare att åtgärden har haft både önskvärda och icke önskvärda effekter. Anstånden har minskat företagens ekonomiska svårigheter, men vi finner inget stöd för att de fram till september 2024 har motverkat konkurser. Vidare tyder granskningens resultat på att anstånden delvis har ersatt banklån, vilket inte har varit tanken med åtgärden.

Regeringen har bedömt att de tillfälliga anstånden skulle ha en låg offentligfinansiell kostnad: 2,6 miljarder kronor summerat över åren 2020–2027. Riksrevisionens bedömning är att en rimligare uppskattning av kostnaden är i storleksordningen 10 miljarder kronor. För att regeringens kalkyl ska hålla måste anstånden ha förhindrat ett stort antal konkurser, vilket vi inte har funnit stöd för i granskningen.

Riksrevisionen bedömer att Skatteverkets kontroll för att motverka missbruk av de tillfälliga anstånden har varit förhållandevis effektiv. Kontrollen har varit tidseffektiv och har förbättrats med tiden allteftersom rutiner och beslutsstöd har utvecklats. Det har dock inte varit givet för Skatteverket vad som utgör skäl för att avslå ansökan om anstånd, men detta har blivit tydligare efter hand.

7.2 Skattekredit utan normal kreditprövning har haft konsekvenser som regeringen inte har beaktat

Tillfälliga anstånd beviljas utan någon normal kreditprövning av företagen. Det får till följd att de företag som inte klarar en kreditprövning för banklån ändå kan få en skattekredit. Riksrevisionen konstaterar att detta har lett till att många av de företag som har sökt anstånd hade dåliga ekonomiska förutsättningar redan före pandemin och att oseriösa företag har kunnat få anstånd beviljade utan att ha haft för avsikt att betala tillbaka dem. Detta leder i sin tur till uppbördsförluster, som förmodligen är större än vad kreditförlusterna hade blivit vid motsvarande banklån med kreditprövning.

Regeringen har inte tagit hänsyn till detta i sina konsekvensanalyser där kostnaden för åtgärden redovisas. Regeringen har antagit att statens ökade kreditrisk i form av uppbördsförluster i stort sett speglas av kostnadsräntan och anståndsavgiften. Riksrevisionen bedömer att detta antagande inte är rimligt. Det är bara om det görs en kreditprövning av företagen som ränta och avgift kan sättas på en sådan nivå att de förväntade kreditförlusterna motsvaras av ränta och avgift.

Riksrevisionen bedömer att det vore fel väg att gå att införa hårdare villkor för att beviljas anstånd. Även om sådana villkor skulle sälla bort de minst sunda och livskraftiga företagen skulle det ske på bekostnad av en omedelbar likviditetsförstärkning för hela näringslivet. Det bör inte heller råda tvivel om att alla sunda och livskraftiga företag ska kunna beviljas anstånd.

7.3 Stora anståndsbelopp ger stora uppbördsförluster och har öppnat för missbruk

Företag har kunnat få anstånd med mycket stora belopp, upp till ett års arbetsgivaravgifter, avdragen skatt på de anställdas löner och moms. Små företag med låg omsättning har kunnat få anstånd med två års moms. De uppbördsförluster som följer av att företagen inte genomgår en kreditprövning har mångfaldigats av de stora beloppen. Det har också gjort anstånden mer utsatta för missbruk av oseriösa företag. Det har införts regler för att ge Skatteverket möjlighet att återkalla anstånd, men de har varit tämligen verkningslösa mot missbruk av anstånden. När anstånd väl har beviljats är det svårt att få igen pengar från oseriösa företag som aldrig har haft för avsikt att betala tillbaka anstånden.

Det framstår av regeringens uttalanden och bedömningar som att de tillfälliga anstånden har små effekter på de offentliga finanserna. Riksrevisionen bedömer att detta inte stämmer. Regeringen hade inte kunnat förutse att ekonomin skulle utvecklas på det sätt som den faktiskt gjorde. Det hade dock varit möjligt för regeringen att ge riksdagen ett bättre beslutsunderlag, som beskriver kreditriskerna med att bevilja stora anstånd.

7.4 Retroaktiva anstånd har öppnat för oseriösa företag att få pengar utbetalda

Anstånd har kunnat beviljas retroaktivt och betalas ut från företagets skattekonto. Fördelen med att tillåta sådan utbetalning är att företag har kunnat använda pengarna till annat än enbart skattebetalningar, exempelvis till att betala leverantörsskulder. Nackdelen med att tillåta utbetalning från skattekonton är att oseriösa aktörer har kunnat dra nytta av ett företags historiska skattebetalningar. Tidigare inbetalda skatter har genom anstånd kunnat betalas ut från företagets skattekonto utan att företagets företrädare har haft för avsikt att betala tillbaka dem. Riksrevisionen konstaterar att Skatteverket har haft begränsade möjligheter att förhindra detta.

7.5 Låg kreditkostnad har trängt undan banklån

I början av pandemin var kreditkostnaden för anstånd lägre än den genomsnittliga marknadsräntan. Det var en följd av att anståndsavgift togs ut först efter sex månaders anståndstid. Vi har funnit visst stöd i granskningen för att detta ledde till att anstånd delvis trängde ut finansiering med banklån, vilket är en önskad effekt av anstånden. Avgiftsfrihet gällde dock enbart under en kort period.

Företagen har inte behövt betala ränta och avgift för anstånden innan dessa har upphört. Detta kan ha fått anstånden att framstå som mer förmånliga än banklån och har också ökat kreditrisken för staten. Med löpande betalningar av avgift och ränta hade Skatteverket kunnat få en signal från företag som inte kunnat eller haft för avsikt att betala tillbaka skattekrediten. Det hade enligt vår bedömning kunnat vara värdefull information för att minska kreditrisken, exempelvis genom att inte utöka anstånden för företag som inte har betalat ränta och avgifter.

7.6 Regeringen bör förbättra beräkningen av anståndens effekter på uppbördsförlusterna

Riksrevisionen bedömer att regeringen har underskattat anståndens effekt på uppbördsförlusterna. Den beräkning som regeringen har gjort har i efterhand visat sig vara alltför förenklad. Riksrevisionen bedömer att det går att förbättra regeringens metod för att beräkna effekten på uppbördsförlusterna så att den bättre tar hänsyn till faktorer som granskningen har visat är betydelsefulla.

En faktor som är av stor betydelse för effekten på uppbördsförlusterna är storleken på de skatteskulder som företag kan bygga upp om de har anstånd jämfört med de skatteskulder som företag kan bygga upp om de inte har anstånd. Denna skillnad är av liten betydelse om anstånd ges för ett fåtal redovisningsperioder, medan den är av stor betydelse om anstånd ges för många redovisningsperioder.

En annan faktor som är av stor betydelse är hur den ekonomiska krisen påverkar företagen. Om företagen enbart drabbas av likviditetsbrist blir anståndens effekt på uppbördsförlusterna liten. Om företagen dessutom får lönsamhetsproblem blir

effekten på uppbördsförlusterna större. Det kan givetvis vara svårt att förutse hur en ekonomisk kris kommer att påverka företagen. Det är dock något som regeringen bör analysera om den överväger att återinföra möjligheten till tillfälligt anstånd.

En ytterligare faktor som är av stor betydelse är hur väl kreditmarknaderna fungerar. Om det finns möjlighet till anstånd när kreditmarknaderna fungerar normalt innebär det att staten tar över den kreditrisk som annars skulle bäras av banker och andra kreditinstitut. Anståndens effekt på uppbördsförlusterna blir således betydligt större i en sådan miljö.

7.7 Likviditetsstöd bör avslutas när kreditmarknaden fungerar normalt

Det var möjligt att beviljas tillfälliga anstånd under mer än fyra år. Under denna tid fick många små och medelstora företag ansträngd ekonomi, även de som var sunda och livskraftiga före pandemin. Pandemin och de efterföljande åren med stigande räntor, höga elpriser och försvagad konjunktur påverkade inte bara företagens likviditet, utan även deras intäkter och kostnader. Det har förmodligen lett till att det har varit svårt för många företag att få banklån till rimliga villkor.

Det är emellertid viktigt att inte blanda samman åtgärder som syftar till likviditetsförstärkning och åtgärder som syftar till att ge ersättning för kostnadsökningar eller vikande intäkter. Tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt var enbart en av många åtgärder som infördes under pandemin, och många av de företag som fick anstånd fick även andra stöd.

Det är tveksamt om det var lämpligt att utöka möjligheten till anstånd när kreditmarknaden började fungera normalt och det inte längre var likviditetsbrist i bankerna. Både Riksbanken och Riksgälden avslutade i september 2021 sina stöd och garantier till bankernas vidareutlåning till företag. Om möjligheten till anstånd inte hade utökats efter denna tidpunkt hade det totala beviljade anståndsbeloppet minskat med omkring 40 procent, enligt vår beräkning.

De tillfälliga anstånden är inte tänkta att ersätta den kreditgivning som görs på marknaden. Det kan ur ett samhällsekonomiskt perspektiv vara rimligt att ge likviditetsstöd till företag när kreditmarknaden inte fungerar normalt, men när bankernas kreditgivning åter fungerar normalt är det viktigt att avsluta sådana stöd. Erfarenheterna från de tillfälliga anstånden under pandemin och efterföljande år visar att det kan vara svårt att avsluta denna form av åtgärd.

7.8 Rekommendationer

Tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt kan komma att införas vid framtida ekonomiska kriser. Riksrevisionen lämnar rekommendationer till regeringen som syftar till att förbättra åtgärdens effektivitet.

Regeringen bör i framtida förslag om tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt göra följande:

- Begränsa möjligheten att få anstånd beviljat till tidsperioder när kreditmarknaden inte fungerar normalt.
- Begränsa anståndens omfattning till ett fåtal redovisningsperioder.
- Överväga att förtydliga skälen för när anstånd inte ska beviljas.
- Överväga om anståndsavgift och kostnadsränta ska tas ut löpande.
- Förbättra beräkningen av förväntade uppbördsförluster och redogöra för riskerna med skattekrediter.

Ordlista

Anstånd	Ett företag får efter beslut av Skatteverket skjuta upp inbetalningen av skatter en viss tid.
Anståndsavgift	Avgift som företaget påförs efter anstånd har upphört, baserat på anståndsbeloppet och anståndstiden.
Anståndstid	Den tidsperiod under vilken företaget har anstånd, från anstånd beviljas till anståndet upphör.
Anståndsutrymme	Det maximala beloppet som företag kan få anstånd med.
Beviljat anståndsbelopp	Det belopp som ett företag har fått anstånd med.
Försatt i konkurs	En domstols beslut om konkurs.
Indrivning	Kronofogdens tvångsåtgärder för att verkställa betalning av skulder till det allmänna.
Kostnadsränta	Ränta som beräknas på underskott på företagets skattekonto. För tillfälligt anstånd beräknas räntan i efterhand på det fiktiva underskott som hade varit om anstånd inte hade beviljats.
Likviditet	Betalningsförmåga på kort sikt.
Redovisningsperiod	För avdragen skatt och arbetsgivaravgifter är det den månad som företaget betalat ut löner för. För mervärdesskatt (moms) är det den månad, det kvartal eller det år som det skett en momspliktig händelse.
Skattekonto	Ett konto för varje skattskyldig där Skatteverket registrerar bland annat debiterade skatter, anstånd, inbetalningar och utbetalningar samt ränta och avgifter.
Tillfälligt anstånd	Anstånd som beviljas enligt tidsbegränsade regler.
Uppbördsförlust	Uppbördsförluster uppstår när fastställda skatter av olika anledningar inte blir betalda.
Utestående anstånd	Anstånd som inte har upphört.
Återkallande av anstånd	Beslut av Skatteverket att anståndet ska upphöra i förtid.

Referenslista

Lagar och förordningar

Lag (2009:99) om anstånd med inbetalning av skatt i vissa fall.

Skatteförfarandelag (2011:1244).

Förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll.

Förordning (2017:154) med instruktion för Skatteverket.

Riksdagstryck

Bet. 2019/20:FiU51, *Extra ändringsbudget för 2020 – Stöd vid korttidsarbete och andra åtgärder med anledning av coronaviruset.*

Bet. 2019/20:FiU59, *Extra ändringsbudget för 2020 – Anpassningar av reglerna om stöd vid korttidsarbete och tillfälliga anstånd samt ett effektivare informationsutbyte inom Skatteverket m.m. med anledning av coronaviruset.*

Prop. 2008/09:113, *Ökade möjligheter till skatteanstånd*, bet. 2008/09:SkU27, rskr. 2008/09:175.

Prop. 2009/10:91, *Förlängning av tillfälliga skatteanstånd*, bet. 2009/10:SkU32, rskr. 2009/10:190.

Prop. 2014/15:100, *2015 års ekonomiska vårproposition*, bet. 2014/15:FiU20, rskr. 2014/15:25.

Prop. 2017/18:1, *Budgetpropositionen för 2018*, bet. 2017/18:SkU1, rskr. 2017/18:78.

Prop. 2019/20: 132, *Extra ändringsbudget för 2020 – Åtgärder med anledning av coronaviruset*, bet. 2019/20:FiU53, rskr. 2019/20:194.

Prop. 2019/20:142, *Extra ändringsbudget för 2020 – Kreditgarantier för lån till företag*, bet. 2019/20:FiU54, rskr. 2019/20:195.

Prop. 2019/20:151, *Extra ändringsbudget för 2020 – Ytterligare åtgärder på skatteområdet med anledning av coronaviruset*, bet. 2019/20:FiU55, rskr. 2019/20:204.

Prop. 2019/20:166, *Extra ändringsbudget för 2020 – Fler kraftfulla åtgärder med anledning av coronaviruset*, bet. 2019/20:FiU59, rskr. 2019/20:276.

Prop. 2020/21:77, *Extra ändringsbudget för 2021 – Stöd till företag, medel för vaccinering och andra åtgärder med anledning av coronaviruset*, bet. 2020/21:FiU40, rskr. 2020/21:175.

Prop. 2020/21:166, *Extra ändringsbudget för 2021 – Förlängda ersättningar på sjukförsäkringsområdet, stöd till företag, kultur och idrott samt andra åtgärder med anledning av coronaviruset*, bet. 2020/21:FiU49, rskr. 2020/21:248.

Prop. 2021/22:89, *Extra ändringsbudget för 2022 – Fler åtgärder på skatteområdet med anledning av coronaviruset*, bet. 2021/22:FiU16, rskr. 2021/22:137.

Prop. 2021/22:113, *Extra ändringsbudget för 2022 – Slopad karenstid för stöd vid korttidsarbete, förstärkt evenemangsstöd och andra åtgärder med anledning av coronaviruset samt kompensation till hushållen för höga elpriser*, bet. 2021/22:FiU44, rskr. 2021/22:169.

Prop. 2022/23:52, *Extra ändringsbudget för 2023 – Stöd till Ukraina samt åtgärder riktade till företag och hushåll till följd av höga energipriser*, bet. 2022/23:FiU31, rskr. 2022/23:118.

Övrigt

Brown, J. R., Martinsson, G. och Thomann, C., "Government Lending in a Crisis", *Journal of Corporate Finance* 71, 2021.

Cella, C., "Zombie Firms in Sweden: Implications for the Real Economy and Financial Stability", Staff memo, Sveriges riksbank, 2020.

Dagens industri, "Företagare erbjuds hjälp att lura staten", <https://www.di.se/nyheter/di-granskar-foretagare-erbjuds-hjalp-att-lura-staten/>, hämtad 2014-11-20.

Ekobrottsmyndigheten, "Checklista: Undvik oseriösa aktörer", <https://www.ekobrottsmyndigheten.se/wp-content/uploads/2022/08/checklista-elektronisk-formular.pdf>, hämtad 2024-12-12.

Shumway, T., "Forecasting Bankruptcy More Accurately: A Simple Hazard Model", *The Journal of Business* 74, 2001.

Skatteverket, *Utvärdering av effekterna av lagen (2009:99) om anstånd med inbetalning av skatt i vissa fall*, dnr. 131-75550-12/112, 2012.

Skatteverket, *Promemorian Utökade möjligheter till tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt*, remissvar, dnr. 8-2087821, 2023

Skatteverket, *Arbetsbeskrivning*, dnr. 8-2200120, 2023.

Skatteverket, *Skatteverkets årsredovisning 2023*.

Skatteverket, *Tillfälliga anstånd med skattebetalning*, Analysenhetens rapport 2024:1, 2024a.

Skatteverket, *Tillfälliga anstånd med skattebetalning*, Analysenhetens rapport 2024:7, 2024b.

Skatteverket, *Tillfälliga anstånd med skattebetalning*, Analysenhetens rapport 2024:12, 2024c.

Skatteverket, "Vad innebär särskilda skäl som kan tala emot ett anstånd?", <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2024.7/389835.html>, hämtad 2024-12-19.

Svenskt Näringsliv, *Tillfälliga skatteanstånd – En tickande bomb?*, rapport, 2023.

Sveriges riksbank, "Åtgärder under coronapandemin", <https://www.riksbank.se/sv/marknader/atgarder-vid-finansiell-oro/atgarder-under-coronapandemin/>, hämtad 2024-10-18.

Tillväxtanalys, *Företagsstöd under pandemin – lärdomar inför framtida kriser*, PM 2023:01, 2023.

Bilaga 1. Data och variabler

Data är hämtade från SCB:s databas FRIDA och direkt från Skatteverkets register. Uppgifter finns bland annat från företagens balans- och resultaträkning, deklarationer av moms och arbetsgivaravgifter samt skattekonton. Detaljerade uppgifter om anstånd och konkurser finns också på företagsnivå. Datakällorna är länkade av SCB med hjälp av företagens organisationsnummer.

Bakgrundsvariabler

Urvalet av företag utgörs av samtliga svenska aktiebolag med minst en anställd. Vi har avgränsat urvalen i analyserna i kapitel 3 och 4 till företag som var verksamma både 2019 och 2020, urvalet är dessutom rensat från företag som saknar eller har uppenbara fel i data för väsentliga uppgifter. Företag inom näringsgrenarna el, värme och VA samt finans- och försäkringsverksamhet ingår inte heller i analyserna. Tabell B1 visar statistiska egenskaper för våra bakgrundsvariabler, både för hela urvalet och för ett delurval bestående av företag som beviljats anstånd under 2020–2023.

Tabell B1 Beskrivning av variabler

	Medel	Stdavv.	Min	Kvartil 1	Median	Kvartil 3	Max
Samtliga företag (antal obs. = 171 748)							
Anståndsutrymme*	0,51	0,46	0	0,17	0,38	0,70	2,36
Kassa*	0,27	0,23	0	0,07	0,22	0,43	0,87
Utdelningar*	0,03	0,08	0	0	0	0	0,44
Vinstmarginal**	0,05	1,03	-8,35	0,03	0,14	0,34	0,92
Avkastning*	0,42	0,76	-0,71	0,04	0,19	0,49	4,30
Soliditet*	0,45	0,26	-0,34	0,26	0,46	0,65	0,96
Ålder (antal år 2020)	16	15	1	5	11	23	123
Elstöd (1 = ja, 0 = nej)	0,20	–	–	–	–	–	–
Tillgångar (n. logaritm)	15,0	1,6	11,9	13,8	14,8	15,9	20,1
Företag med anstånd (antal obs. = 22 043)							
Anståndsutrymme*	0,66	0,54	0	0,26	0,50	0,89	2,36
Kassa*	0,16	0,18	0	0,02	0,09	0,23	0,87
Utdelningar*	0,02	0,06	0	0	0	0	0,44
Vinstmarginal**	0,00	1,05	-8,35	0,00	0,08	0,28	0,92
Avkastning*	0,43	0,83	-0,71	0,00	0,16	0,60	4,30
Soliditet*	0,28	0,24	-0,34	0,12	0,26	0,44	0,96
Ålder (antal år 2020)	14	13	1	5	9	18	123
Elstöd (1 = ja, 0 = nej)	0,25	–	–	–	–	–	–
Tillgångar (n. logaritm)	15,0	1,7	11,9	13,8	14,8	16,0	20,1

Anm.: *) Andel av totala tillgångar. **) Andel av omsättning

Anståndsutrymme mäter vi som summan av arbetsgivaravgifter, avdragen skatt och moms att betala under 2019, enligt företagens deklarationer – dividerad med totala tillgångar den 31 december 2019, enligt balansräkningen. För företag som redovisat moms under perioder som sträcker sig över årsskiftet har vi gjort en uppskattning av vad som rörde 2019, utifrån antagandet att momsen fördelas jämnt mellan de i redovisningsperioden ingående månaderna.

Kassa, utdelningar, vinstmarginal, avkastning och soliditet samt tillgångar är beräknade på företagens genomsnittliga värde under perioden 2017–2019, eller en kortare period om data saknas före 2019. Extremvärden är ersatta av gränsvärdet för företagen med de lägsta respektive högsta värdena ("winsorized" på 1-procentnivå).

Utdelningar och ålder är uppskattade utifrån data från Bolagsverket, via FRIDA. Uppgifter om elstöd till företagen kommer från Skatteverket, som skötte utbetalningarna av detta.

Anstånd

Data om anstånd innehåller uppgifter från företagens skattekonto, med datum och belopp för följande händelser:

- beviljat anstånd registreras
- anstånd återkallas och upphör före förfallodag
- anstånd upphör ordinarie förfallodag
- anstånd förlängs.

Uppgifter finns också om när och till vilket belopp Skatteverket lagt in anståndsavgiften på företagens skattekonto.

"Utestående anstånd" en viss dag beräknar vi som utestående anstånd dagen före, plus nettoförändringen i anstånden som registrerats denna dag. Det senare är beräknat som:

beviljat – återkallat – upphört + förlängt anstånd denna dag.

"Beviljade anstånd" är vår uppskattning av ett bruttobelopp för hur stora anstånd som beviljats. Det justerar till viss del för korrigeringar som gjorts på skattekontot till följd av felregistreringar, som annars skulle leda till en överskattning. Den dagliga förändringen i beviljade anstånd är beräknad för varje företag som:

beviljat – återkallat anstånd denna dag,
om beviljat > återkallat och beviljat ≠ upphört anstånd denna dag, annars 0.

Beviljade anstånd en viss dag kan därefter beräknas som summan av de dagliga förändringarna från den 30 mars 2020 till och med denna dag.

Tabell B2 visar en sammanställning av beviljade och utestående anstånd. Tabellen visar totalt och genomsnittligt belopp samt antal företag, för olika näringsgrenar (SNI 2007) och storleksklass (baserat på omsättning och antal anställda).

Tabell B2 Anstånd med inbetalning av skatt, efter företagsstorlek och näringsgren

	Mikro	Små	Medel	Stora	Övriga	Samtliga
Samtliga näringsgrenar						
Beviljade anstånd (mnkr)	12 762	21 135	20 187	37 737	13 878	105 699
Anstånd per aktiebolag (tkr)	563	2 914	13 211	97 511	993	2 308
Antal aktiebolag med anstånd	22 651	7 253	1 528	387	13 978	45 797
% av samtliga aktiebolag	10	19	17	16	4	7
Utestående anstånd (sep 2024)	3 328	6 655	7 237	8 393	3 957	29 570
Antal med utestående anstånd	6 268	2 690	552	114	3 960	13 584
Jord- & skogsbruk (A)						
Beviljade anstånd (mnkr)	111	129	37	–	38	314
Anstånd per aktiebolag (tkr)	576	2 678	9 214	–	616	1 027
Antal aktiebolag med anstånd	193	48	4	–	61	306
% av samtliga aktiebolag	4	8	6	–	2	3
Utestående anstånd (sep 2024)	34	22	16	–	13	85
Antal med utestående anstånd	54	16	2	–	19	91
Tillverkningsindustri (BC)						
Beviljade anstånd (mnkr)	767	2 193	3 467	13 970	1 822	22 218
Anstånd per aktiebolag (tkr)	636	2 951	13 922	183 820	4 465	8 287
Antal aktiebolag med anstånd	1 205	743	249	76	408	2 681
% av samtliga aktiebolag	11	17	18	16	4	10
Utestående anstånd (sep 2024)	201	838	1 219	1 624	740	4 622
Antal med utestående anstånd	326	317	100	24	119	886
Bygg (F)						
Beviljade anstånd (mnkr)	1 962	2 958	2 043	1 826	1 350	10 140
Anstånd per aktiebolag (tkr)	647	3 104	13 622	107 407	1 357	1 970
Antal aktiebolag med anstånd	3 032	953	150	17	995	5 147
% av samtliga aktiebolag	9	16	16	12	6	9
Utestående anstånd (sep 2024)	342	836	750	645	374	2 947
Antal med utestående anstånd	768	322	46	5	208	1 349
Handel (G)						
Beviljade anstånd (mnkr)	2 347	4 029	4 305	11 183	2 210	24 074
Anstånd per aktiebolag (tkr)	548	3 135	11 182	84 723	1 204	3 040
Antal aktiebolag med anstånd	4 282	1 285	385	132	1 836	7 920
% av samtliga aktiebolag	14	16	16	19	6	11
Utestående anstånd (sep 2024)	600	1 279	1 596	2 838	702	7 015
Antal med utestående anstånd	1 208	432	120	34	481	2 275

Tabell B2 fortsättning

	Mikro	Små	Medel	Stora	Övriga	Samtliga
Transport (H)						
Beviljade anstånd (mnkr)	672	1 076	919	788	509	3 964
Anstånd per aktiebolag (tkr)	507	2 295	13 517	49 227	1 173	1 714
Antal aktiebolag med anstånd	1 326	469	68	16	434	2 313
% av samtliga aktiebolag	15	20	13	11	8	13
Utestående anstånd (sep 2024)	123	269	247	302	122	1 063
Antal med utestående anstånd	387	179	26	6	118	716
Hotell & restaurang (I)						
Beviljade anstånd (mnkr)	1 328	2 835	1 973	2 023	787	8 945
Anstånd per aktiebolag (tkr)	439	1 867	14 506	96 329	841	1 588
Antal aktiebolag med anstånd	3 023	1 518	136	21	935	5 633
% av samtliga aktiebolag	31	49	56	60	13	27
Utestående anstånd (sep 2024)	290	933	922	980	282	3 407
Antal med utestående anstånd	837	646	86	12	267	1 848
Information & kommunikation (J)						
Beviljade anstånd (mnkr)	938	2 052	1 397	2 124	1 000	7 511
Anstånd per aktiebolag (tkr)	770	5 018	15 702	81 694	1 835	3 284
Antal aktiebolag med anstånd	1 218	409	89	26	545	2 287
% av samtliga aktiebolag	7	20	18	18	3	6
Utestående anstånd (sep 2024)	364	762	472	654	106	2 357
Antal med utestående anstånd	363	163	28	5	154	713
Fastighet (L)						
Beviljade anstånd (mnkr)	379	350	277	0	846	1 852
Anstånd per aktiebolag (tkr)	744	3 973	17 304	–	992	1 262
Antal aktiebolag med anstånd	510	88	16	0	853	1 467
% av samtliga aktiebolag	6	9	6	0	2	3
Utestående anstånd (sep 2024)	139	130	92	0	123	484
Antal med utestående anstånd	175	30	7	0	241	453
Juridik, ekonomi och teknik (M)						
Beviljade anstånd (mnkr)	2 382	2 914	2 532	2 296	1 443	11 567
Anstånd per aktiebolag (tkr)	627	4 317	17 225	95 649	833	1 813
Antal aktiebolag med anstånd	3 801	675	147	24	1 733	6 380
% av samtliga aktiebolag	7	17	20	14	3	5
Utestående anstånd (sep 2024)	758	812	764	355	306	2 995
Antal med utestående anstånd	1 125	214	45	5	532	1 921

Tabell B2 fortsättning

	Mikro	Små	Medel	Stora	Övriga	Samtliga
Fastighetsservice, rese- & stödtjänster (N)						
Beviljade anstånd (mnkr)	831	1 257	1 686	1 498	816	6 088
Anstånd per aktiebolag (tkr)	607	2 436	11 546	36 536	1 308	2 259
Antal aktiebolag med anstånd	1 368	516	146	41	624	2 695
% av samtliga aktiebolag	14	22	26	26	6	11
Utestående anstånd (sep 2024)	198	370	620	587	279	2 054
Antal med utestående anstånd	372	174	54	15	161	776
Offentlig förvaltning, utbildning, vård (OPQ)						
Beviljade anstånd (mnkr)	423	611	850	1 318	226	3 428
Anstånd per aktiebolag (tkr)	421	2 273	11 041	59 889	613	1 969
Antal aktiebolag med anstånd	1 005	269	77	22	368	1 741
% av samtliga aktiebolag	7	13	14	17	3	6
Utestående anstånd (sep 2024)	108	197	338	385	53	1 081
Antal med utestående anstånd	221	94	21	6	90	432
Kultur, nöje & fritid (R)						
Beviljade anstånd (mnkr)	178	243	337	221	105	1 083
Anstånd per aktiebolag (tkr)	305	2 147	9 643	44 130	406	1 091
Antal aktiebolag med anstånd	582	113	35	5	258	993
% av samtliga aktiebolag	10	27	39	24	4	7
Utestående anstånd (sep 2024)	36	66	108	23	25	258
Antal med utestående anstånd	138	41	10	1	67	257
Övrig service (STU)						
Beviljade anstånd (mnkr)	295	183	173	24	83	758
Anstånd per aktiebolag (tkr)	327	1 757	15 687	12 030	292	581
Antal aktiebolag med anstånd	902	104	11	2	286	1 305
% av samtliga aktiebolag	14	25	23	25	7	12
Utestående anstånd (sep 2024)	81	51	70	0	23	224
Antal med utestående anstånd	236	40	4	0	75	355
Saknar SNI-kod i data						
Beviljade anstånd (mnkr)	–	–	–	–	2 506	2 507
Anstånd per aktiebolag (tkr)	–	–	–	–	563	563
Antal aktiebolag med anstånd	–	–	–	–	4 451	4 455
% av samtliga aktiebolag	–	–	–	–	4	4
Utestående anstånd (sep 2024)	–	–	–	–	775	775
Antal med utestående anstånd	–	–	–	–	1 375	1 375

Källor: Riksrevisionens beräkningar, data från Skatteverket och SCB.

Konkurs, indrivning, betalningskrav och svår ekonomisk utsatthet

Tabell B3 visar hur många aktiebolag som har haft ekonomiska svårigheter, av olika grad, från 2020 fram till och med september 2024. Den innehåller uppgifter för både samtliga svenska företag och företag i vårt rensade urval. "Med anstånd" är avgränsat till företag som haft den ekonomiska svårigheten efter att (minst) ett tillfälligt anstånd beviljats.

Tabell B3 Inledd konkurs, indrivning, betalningskrav och svår ekonomisk utsatthet, antal företag (aktiebolag)

	2020	2021	2022	2023	2024*	2020–2024*	Andel av gruppen
Inledd konkurs							
Samtliga	6 528	5 765	6 259	8 233	7 456	34 241	8 %
I urval, varav:	205	577	1 055	1 605	1 372	4 814	3 %
utan anstånd	135	288	439	664	570	2 096	1 %
med anstånd	70	289	616	941	802	2 718	12 %
Indrivning (restföring hos Kronofogden)							
Samtliga						84 274	19 %
I urval, varav:						16 407	10 %
utan anstånd						10 070	7 %
med anstånd						6 337	29 %
Betalningskrav (från Skatteverket)							
Samtliga						242 745	54 %
I urval, varav:						68 385	40 %
utan anstånd						54 368	36 %
med anstånd						14 017	67 %
Svår ekonomisk utsatthet (Altmans Z-score < 1,23)						2022	
I urval, varav:						7 692	4 %
utan anstånd						6 182	4 %
med anstånd						1 510	8 %

Anm.: *) Med data t.o.m. september 2024.

I "med anstånd" ingår bara företag med inledd konkurs, med senaste restföring respektive med senaste betalningskrav efter att anstånd beviljats samt, för Altmans Z-score (2022), företag med första anstånd i januari 2022 eller senare.

Tillgångar och skulder

Tabell B4 visar procentuell förändring mellan 2019 och 2020 av vissa skulder och tillgångar, enligt balansräkningen, för aktiebolag med tillfälligt anstånd under 2020, i vårt rensade urval. Litet och stort anståndsutrymme avser om det är under eller över medianvärdet i näringsgrenen.

Tabell B4 Procentuell förändring (log-diff) i poster i balansräkningen, mellan 2019 och 2020, medelvärde för företag med anstånd med skattebetalningar under 2020

	Litet anstånds- utrymme	Stort anstånds- utrymme	Samtliga
Skulder, totalt	0,007	0,101	0,062
Skatteskulder	0,171	0,153	0,160
Bankskulder	-0,062	-0,090	-0,077
Övriga skulder	0,021	0,100	0,067
Tillgångar, totalt	-0,010	0,056	0,028
Anläggningstillgångar	-0,029	-0,065	-0,050
Kassa	0,173	0,304	0,250
Övriga omsättningstillgångar	-0,034	-0,007	-0,018

Näringsgrenar och företagsstorlek

De redovisade resultaten i rapporten avser en indelning på 15 näringsgrenar (bokstavs nivå enligt SNI 2007) och fyra storleksklasser (mikro, små, medelstora och stora, se tabell B5). Resultaten är stabila för en finare uppdelning på näringsgrenar. Exempelvis förändras värdena i tabell 4 i kapitel 3 som mest med 0,3 procentenheter om tvåsiffernivån i SNI 2007 används i stället för bokstavs nivå. Tolkningen av resultaten från våra regressionsanalyser i följande bilagor påverkas inte heller av en finare uppdelning på näringsgrenar.

Tabell B5 Företagsstorlek

Omsättning 2019, mnkr	Antal anställda 2019			
	1–9	10–49	50–249	250–
0–20	Mikro	Små	Medelstora	Stora
20–100	Små	Små	Medelstora	Stora
100–500	Medelstora	Medelstora	Medelstora	Stora
500–	Stora	Stora	Stora	Stora

Anm.: Baserad på Europeiska kommissionen, "Kommissionens rekommendation av den 6 maj 2003 om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag", 2003/361/EG, under antagandet att 1 euro är värd 10 kronor.

Vår indelning i storleksklasser baseras på antal anställda och omsättning 2019 enligt SCB:s FRIDA-databas. Vissa företag i urvalet kan inte klassificeras utan hamnar i kategorin "övriga", som består av företag som startat efter 2019 och företag med saknade eller icke-positiva värden i data för antal anställda och/eller omsättning.

Bilaga 2. Resultat kapitel 3

Tabell B6 Skattade koefficienter logistisk regression: beroende variabel är 1 för företag som ökat sina utestående anstånd under respektive period, annars 0

	Hela perioden	30 mar 2020 –	1 jun 2020 –	5 feb 2021 –	8 feb 2022 –	13 feb 2023 –
Stort anståndsutrymme	0,39**	0,45**	0,33**	0,27**	0,30**	0,28**
Kassa	-3,00**	-3,15**	-3,18**	-3,33**	-3,05**	-2,28**
Utdelningar	-0,63**	-0,54**	-1,04**	-1,03**	-0,75**	-1,25**
Vinstmarginal	-0,07**	-0,06**	0,00	-0,08**	-0,05**	-0,13**
Avkastning	-0,06**	-0,07**	-0,10**	-0,03*	-0,07**	-0,04
Soliditet	-1,74**	-1,70**	-1,71**	-1,79**	-1,77**	-1,45**
Ålder	-0,01**	-0,01**	-0,01**	-0,02**	-0,02**	-0,02**
Elstöd	0,06**	0,01	0,06	0,13**	0,32**	0,53**
Storlek (tillgångar)	-0,06**	0,05**	-0,08**	-0,05**	-0,03	0,09**
Företagsstorlek (referens: mikro)						
Små	0,48**	0,46**	0,38**	0,43**	0,46**	0,46**
Medelstora	0,55**	0,52**	0,23**	0,28**	0,47**	0,41**
Stora	0,59**	0,45**	0,47**	0,29*	0,23	0,02
Näringsgren (referens: tillverkningsindustri (BC))						
Jord- & skogsbruk (A)	-1,34**	-1,79**	-1,29**	-1,38**	-1,20**	-1,18**
Bygg (F)	-0,21**	-0,45**	-0,15*	-0,09	-0,01	0,01
Handel (G)	0,10**	0,22**	0,04	-0,02	0,14*	0,18*
Transport (H)	-0,08 *	0,06	0,03	0,05	0,04	-0,25*
Hotell & restaurang (I)	1,38**	1,62**	1,11**	1,25**	0,96**	0,94**
Information & kommunikation (J)	0,19**	0,34**	0,25**	0,11	0,25**	0,62**
Fastighet (L)	-0,93**	-0,97**	-0,92**	-1,08**	-0,95**	-0,65**
Juridik, ekonomi och teknik (M)	0,09**	0,18**	0,15*	0,08	0,11	0,16
Fastighetsservice, rese- & stödtjänster (N)	0,30**	0,43**	0,39**	0,35**	0,29**	0,29*
Offentlig förvaltning, utbildning, vård (OPQ)	0,00	0,14*	-0,13	-0,13	-0,06	0,00
Kultur, nöje & fritid (R)	0,23**	0,36**	0,34**	0,14	-0,09	-0,06
Övrig service (STU)	0,53**	0,72**	0,37**	0,54**	0,33**	0,40*
Intercept	0,01	-2,35**	-1,02**	-1,27**	-2,20**	-4,93**
Antal observationer	171 748	171 748	171 748	171 748	171 748	171 748
Pseudo R ²	0,15	0,16	0,12	0,14	0,11	0,09

Anm.: ** P-värde < 0,01. * P-värde < 0,05.

Koefficienterna för företagens nyckeltal har förväntat tecken. Sämre likviditet (kassa och utdelningar) gör det mer troligt att ett företag söker anstånd. Även låg lönsamhet (vinstmarginal och avkastning) och dålig soliditet förklarar valet av anstånd. Det är mer troligt att ett förhållandevis ungt företag söker anstånd. Företag som haft anstånd med inbetalning av skatt har också haft elstöd i förhållandevis högre grad än andra.

Exempelvis företag inom hotell och restaurang samt kultur, nöje och fritid har i stor utsträckning haft anstånd. De allra minsta företagen (mikro) med färre än 10 anställda har i mindre utsträckning än andra haft anstånd. Sedan 2022 har det varit vanligare att små och medelstora företag ökar sina anstånd än att stora företag gör det.

Resultaten är stabila över tid. Tabell B5 visar regressionsresultat efter att vi har delat in data i olika tidsperioder. I kolumnerna visas resultatet för de företag som ökade sina utestående anstånd under respektive period. Under perioderna gällde olika regelverk, se tabell 2 i kapitel 2.

I likhet med den tidigare studien av anstånd under finanskrisen¹⁰⁹ finner vi att möjligheten att få anstånd har betydelse. Större anståndsutrymme gör det mer troligt att ett företag har haft anstånd med inbetalning av skatt. Företag med stort anståndsutrymme, här definierat som högre anståndsutrymme än medianen för alla företag i samma näringsgren, har större sannolikhet att ha haft anstånd. Resultatet är i stort sett detsamma om vi använder medianen för hela urvalet eller för näringsgrenen.

¹⁰⁹ Brown m.fl., "Government lending in a crisis", 2021.

Bilaga 3. Resultat kapitel 4

Tabell B7 Skattade koefficienter logistisk regression: beroende variabel är 1 för företag med inledd konkurs efter första anstånd beviljats, indrivning efter första anstånd beviljats, betalningskrav efter första anstånd beviljats respektive svår ekonomisk utsatthet 2022, annars 0

	Konkurs	Indrivning	Betalnings- krav	Svår ekonomisk utsatthet
Stort anståndsutrymme	-0,01	-0,13**	-0,11**	-0,62**
Kassa	-0,55**	-1,09**	-0,92**	0,45*
Utdelningar	-0,18	-0,30	-0,41	-1,76**
Vinstmarginal	-0,11**	-0,05**	-0,01	-0,15**
Avkastning	0,08**	0,03	0,02	-0,89**
Soliditet	-1,06**	-0,86**	-0,68**	-0,69**
Ålder	-0,02**	-0,01**	-0,01**	0,00*
Elstöd	-1,45**	-0,67**	-0,25**	0,00
Storlek (tillgångar)	-0,13**	-0,28**	-0,16**	0,45**
Företagsstorlek (referens: mikro)				
Små	0,18**	-0,12*	-0,03	-0,49**
Medelstora	0,02	-0,35**	-0,01	-1,03**
Stora	-0,04	-0,43	0,30*	-1,77**
Näringsgren (referens: tillverkningsindustri (BC))				
Jord- & skogsbruk (A)	-0,51	0,09	0,51**	0,01
Bygg (F)	0,40**	0,52**	0,50**	-0,19
Handel (G)	-0,03	0,08	0,15*	-0,26*
Transport (H)	-0,07	0,09	0,13	-0,18
Hotell & restaurang (I)	0,06	0,02	0,03	-0,13
Information & kommunikation (J)	-0,98**	-0,33**	-0,12	1,07**
Fastighet (L)	-0,44*	-0,08	0,06	0,60**
Juridik, ekonomi och teknik (M)	-0,63**	-0,29**	0,04	0,55**
Fastighetsservice, rese- & stödtjänster (N)	-0,05	0,03	0,26**	0,41**
Offentlig förvaltning, utbildning, vård (OPQ)	-0,01	-0,02	0,09	0,53**
Kultur, nöje & fritid (R)	-0,62**	-0,11	-0,01	0,15
Övrig service (STU)	-0,11	-0,01	0,12	-0,01
Intercept	0,63	3,96**	3,47**	-8,58**
Antal observationer	22 042	22 042	22 042	22 042
Pseudo R ²	0,08	0,09	0,04	0,18

Anm.: ** P-värde < 0,01. * P-värde < 0,05.

Tabell B8 Skattade koefficienter linjär regression: beroende variabel är procentuell förändring (log-diff) i respektive skuldpost i balansräkningen, mellan 2019 och 2020, för företag med anstånd med skattebetalningar under 2020

	Skulder, totalt	Skatte- skulder	Bank- skulder	Övriga skulder
Stort anståndsutrymme	0,08**	-0,01	-0,06*	0,08**
Kassa	-0,09**	-0,15	0,07	-0,13**
Utdelningar	-0,06	-0,53*	-0,06	0,02
Vinstmarginal	-0,02**	-0,05**	-0,03*	-0,01
Avkastning	0,01*	0,04	0,00	0,00
Soliditet	0,42**	-0,35**	0,25**	0,42**
Ålder	0,00**	0,00	0,00**	0,00**
Elstöd	0,03**	0,09*	-0,02	0,04**
Storlek (tillgångar)	-0,04**	-0,01	-0,04**	-0,03**
Företagsstorlek (referens: mikro)				
Små	0,03*	0,06	0,05	0,00
Medelstora	0,10**	-0,05	0,05	0,05
Stora	0,15**	0,43*	0,15	0,06
Näringsgren (referens: tillverkningsindustri (BC))				
Jord- & skogsbruk (A)	0,00	0,05	0,00	0,05
Bygg (F)	0,04*	-0,06	0,00	0,05*
Handel (G)	-0,02	0,06	-0,05	-0,02
Transport (H)	-0,07**	-0,06	-0,02	-0,06*
Hotell & restaurang (I)	-0,03	0,07	-0,02	-0,07**
Information & kommunikation (J)	0,05*	-0,01	-0,05	0,05
Fastighet (L)	0,03	0,17	0,03	0,04
Juridik, ekonomi och teknik (M)	0,00	0,08	0,01	-0,02
Fastighetsservice, rese- & stödtjänster (N)	-0,01	-0,04	-0,02	-0,04
Offentlig förvaltning, utbildning, vård (OPQ)	0,05*	0,07	-0,01	0,06*
Kultur, nöje & fritid (R)	-0,08**	0,06	0,11	-0,14**
Övrig service (STU)	-0,03	-0,03	-0,06	-0,06
Intercept	0,56**	0,40	0,53**	0,39**
Antal observationer	15 397	7 116	7 286	15 369
Justerad R ²	0,06	0,01	0,01	0,04

Anm.: ** P-värde < 0,01. * P-värde < 0,05.

Tabell B9 Skattade koefficienter linjär regression: beroende variabel är procentuell förändring (log-diff) i respektive tillgångspost i balansräkningen, mellan 2019 och 2020, för företag med anstånd med skattebetalningar under 2020

	Tillgångar, totalt	Anläggnings- tillgångar	Kassa	Övriga omsättnings- tillgångar
Stort anståndsutrymme	0,06**	-0,04**	0,29**	0,00
Kassa	-0,05*	0,28**	-2,21**	0,27**
Utdelningar	-0,01	-0,04	0,25	-0,16
Vinstmarginal	-0,01**	-0,01	-0,01	-0,01*
Avkastning	0,01*	0,01	-0,03	0,00
Soliditet	0,08**	0,10**	0,22**	-0,03
Ålder	0,00**	0,00**	0,00	0,00**
Elstöd	0,05**	0,07**	0,10**	0,07**
Storlek (tillgångar)	-0,02**	0,01	0,00	-0,01*
Företagsstorlek (referens: mikro)				
Små	0,02*	0,03	0,09*	-0,01
Medelstora	0,08**	0,01	0,24**	0,04
Stora	0,09**	0,04	0,07	0,06
Näringsgren (referens: tillverkningsindustri (BC))				
Jord- & skogsbruk (A)	0,00	0,00	-0,48*	-0,01
Bygg (F)	0,01	0,00	-0,23**	0,02
Handel (G)	0,01	0,00	-0,13*	-0,01
Transport (H)	-0,08**	-0,03	-0,28**	-0,13**
Hotell & restaurang (I)	-0,04**	-0,06*	-0,25**	-0,06*
Information & kommunikation (J)	0,07**	0,15**	0,00	-0,03
Fastighet (L)	0,04	0,03	-0,22	-0,01
Juridik, ekonomi och teknik (M)	0,04**	0,08**	0,00	-0,05*
Fastighetsservice, rese- & stöd tjänster (N)	-0,02	0,05	-0,05	-0,12**
Offentlig förvaltning, utbildning, vård (OPQ)	0,07**	0,04	0,12	0,03
Kultur, nöje & fritid (R)	-0,07**	-0,09	-0,15	-0,17**
Övrig service (STU)	-0,03	-0,06	-0,05	-0,05
Intercept	0,22**	-0,22*	0,50*	0,18*
Antal observationer	15 397	15 397	13 200	15 334
Justerad R ²	0,03	0,01	0,05	0,01

Anm.: ** P-värde < 0,01. * P-värde < 0,05.

Bilaga 4. Andra stöd under pandemin

Företag som har haft anstånd med inbetalning av skatt svarar för ungefär en tredjedel av statens totala utgifter för övriga företagsstöd under pandemin (se tabell B10). Två stöd som omfattade stora belopp var stödet för korttidsarbete och omställningsstödet. Av de 58,6 miljarder kronor som betalades ut genom dessa två stöd gick 35 procent till företag med anstånd (se tabell B11 för uppdelning på företagsstorlek och näringsgren).

Hysesstödet och evenemangsstödet har i stor utsträckning gått till andra företag än de som fick anstånd med inbetalning av skatt. Anstånden tycks således inte ha varit komplement till dessa stöd i lika hög grad som andra stöd.

Tabell B10 Företagsstöd under pandemin för samtliga och för företag med tillfälliga anstånd, miljarder kronor och procent av samtliga (inom parentes)

	Samtliga	Företag med anstånd	
Korttidsarbete	40,9	16,0	(39,0)
Reducerade arbetsgivaravgifter	27,9	9,7	(34,9)
Omställningsstöd	17,7	4,8	(27,1)
Kulturrådstöd	3,3	1,0	(30,4)
Omsättningsstöd	3,1	1,0	(31,8)
Reducerade egenavgifter	2,8	0,5	(18,3)
Nedsatta hyresavgifter	2,4	0,2	(6,8)
Evenemangsstöd	0,1	0,0	(13,4)
Summa	98,3	33,2	(33,7)

Källa: Tillväxtanalys.

Tabell B11 Andel företag med anstånd med inbetalning av skatt som haft stöd vid korttidsarbete respektive omställningsstöd, uppdelat på företagsstorlek och näringsgren, procent

	Korttidsarbete	Omställningsstöd
Samtliga	31,0	17,9
<i>varav (företagsstorlek)</i>		
Enmans	19,9	13,6
Mikro	41,4	23,5
Små	56,2	28,7
Medelstora	63,0	22,5
Stora	66,8	20,6
Uppgift saknas	12,3	7,8
<i>varav (näringsgren)</i>		
Jord- & skogsbruk (A)	3,6	4,2
Tillverkningsindustri (BC)	44,0	19,6
El, värme & VA (DE)	20,9	20,3
Bygg (F)	15,6	7,0
Handel (G)	34,4	17,1
Transport (H)	34,2	33,2
Hotell & restaurang (I)	53,1	44,8
Information & kommunikation (J)	33,9	9,2
Finans & försäkring (K)		
Fastighet (L)	14,3	8,3
Juridik, ekonomi och teknik (M)	28,4	10,5
Fastighetsservice, rese- & stödtjänster (N)	28,5	16,0
Offentlig förvaltning, utbildning, vård (OPQ)	31,4	12,7
Kultur, nöje & fritid (R)	30,0	21,7
Övrig service (STU)	22,2	16,7
Uppgift saknas	26,0	10,3

Källa: Tillväxtanalys.

Tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt (RiR 2025:1)

Riksrevisionen har granskat om möjligheten att få tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt har varit en effektiv åtgärd under pandemin och åren som följde. Riksrevisionens övergripande slutsats är att de tillfälliga anstånden har varit en förhållandevis effektiv åtgärd. Det har dock funnits vissa brister.

Anstånden ökade snabbt likviditeten i näringslivet under pandemin, vilket var vad regeringen och riksdagen avsåg. De anstånd som beviljades 2023 gick i ganska stor utsträckning till företag med höga elkostnader. Det var också i enlighet med syftet.

Statens nettokostnad kommer dock bli betydligt högre än vad regeringen räknade med. En förklaring är att många företag som sökte anstånd hade en sämre ekonomisk situation redan före pandemin och kan även ha drabbats hårdare av pandemin jämfört med andra företag. Granskningen visar att åtgärden har minskat företagens ekonomiska svårigheter, men vi finner inget stöd för att den skulle ha förhindrat konkurser.

Skatteverket har byggt upp goda rutiner för att förhindra att oseriösa företag beviljas anstånd, men granskningen visar att Skatteverkets systematiska arbete med riskurval kom i gång senare än önskvärt.

Riksrevisionen rekommenderar regeringen att i framtiden begränsa tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt till tidsperioder när kreditmarknaden inte fungerar normalt, begränsa anståndens omfattning samt förbättra beräkningen av förväntade uppbördsförluster och redogöra för riskerna med skattekrediter.